

Határozatok Tára

A BÍRÓSÁG ÍTÉLETE (nagytanács)

2019. július 29.*

„Előzetes döntéshozatal – Környezet – Espooi Egyezmény – Aarhusi Egyezmény – A természetes élőhelyek, valamint a vadon élő állatok és növények védelme – 92/43/EGK irányelv – A 6. cikk (3) bekezdése – A »projekt« fogalma – Az érintett területre gyakorolt hatások vizsgálata – A 6. cikk (4) bekezdése – A »nyomós közérdeken alapuló kényszerítő okok« fogalma – A vadon élő madarak védelme – 2009/147/EK irányelv – Egyes köz- és magánprojektek környezetre gyakorolt hatásainak vizsgálata – 2011/92/EU irányelv – Az 1. cikk (2) bekezdésének a) pontja – A »projekt« fogalma – A 2. cikk (1) bekezdése – A 4. cikk (1) bekezdése – Környezeti hatásvizsgálat – A 2. cikk (4) bekezdése – A vizsgálat alóli mentesség – Az atomenergia fokozatos kivezetése – Nemzeti szabályozás, amely előírja egyrészt egy üzemem kívül helyezett atomerőmű által végzett ipari villamosenergia-termelési tevékenységnek a hozzávetőleg tízéves időtartamra való újraindítását, amely azzal a hatással jár, hogy az ezen erőmű leállítására és a tevékenységének a befejezésére vonatkozóan a nemzeti jogalkotó által eredetileg meghatározott határidőt tíz évvel elhalasztják, másrészt pedig egy üzemelő erőmű leállítására és az általa végzett ipari villamosenergia-termelésnek a befejezésére vonatkozóan az ugyanezen jogalkotó által eredetileg előírt határidőnek a szintén tíz évvel való elhalasztását – Környezeti hatásvizsgálat hiánya”

A C-411/17. sz. ügyben,

az EUMSZ 267. cikk alapján benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgyában, amelyet a Cour constitutionnelle (alkotmánybíróság, Belgium) a Bírósághoz 2017. július 7-én érkezett, 2017. június 22-i határozatával terjesztett elő

az **Inter-Environnement Wallonie ASBL**,

a **Bond Beter Leefmilieu Vlaanderen ASBL**

és

a **Conseil des ministres** között,

az **Electrabel SA**

részvételével folyamatban lévő eljárásban,

A BÍRÓSÁG (nagytanács),

tagjai: K. Lenaerts elnök, R. Silva de Lapuerta elnökhelyettes, J.-C. Bonichot (előadó), A. Prechal, M. Vilaras, E. Regan, T. von Danwitz, C. Toader és C. Lycourgos tanácselnökök, A. Rosas, M. Ilešič, J. Malenovský, M. Safjan, D. Šváby és C. G. Fernlund bírák,

főtanácsnok: J. Kokott,

* Az eljárás nyelve: francia.

hivatalvezető: V. Giacobbo-Peyronnel tanácsos,

tekintettel az írásbeli szakaszra és a 2018. szeptember 10-i tárgyalásra,

figyelembe véve a következők által előterjesztett észrevételeket:

- az Inter-Environnement Wallonie ASBL és a Bond Beter Leefmilieu Vlaanderen ASBL képviselőjében J. Sambon avocat,
- az Electrabel SA képviselőjében T. Vandenput és M. Pittie avocats, valamint D. Arts és F. Tulkens advocaten,
- a belga kormány képviselőjében M. Jacobs, C. Pochet és J. Van Holm, meghatalmazotti minőségben, segítők: G. Block és K. Wauters avocats, valamint F. Henry,
- a cseh kormány képviselőjében M. Smolek, J. Vlácil, J. Pavliš és L. Dvořáková, meghatalmazotti minőségben,
- a német kormány képviselőjében kezdetben: T. Henze és D. Klebs, később: D. Klebs, meghatalmazotti minőségben,
- az osztrák kormány képviselőjében kezdetben: C. Pesendorfer, később: M. Oswald és G. Hesse, meghatalmazotti minőségben,
- a portugál kormány képviselőjében L. Inez Fernandes, M. Figueiredo, J. Reis Silva, és L. Medeiros, meghatalmazotti minőségben,
- a finn kormány képviselőjében J. Heliskoski, meghatalmazotti minőségben,
- az Egyesült Királyság kormánya képviselőjében S. Brandon, J. Kraehling, G. Brown és R. Fadoju, meghatalmazotti minőségben, segítők: D. Blundell barrister,
- az Európai Bizottság képviselőjében G. Gattinara, C. Zadra, M. Noll-Ehlers, R. Tricot és M. Patakia, meghatalmazotti minőségben,

a főtanácsnok indítványának a 2018. november 29-i tárgyaláson történt meghallgatását követően,

meghozta a következő

Ítéletet

- 1 Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem az országhatáron áttérjedő környezeti hatások vizsgálatáról szóló, Espooban (Finnország), 1991. február 25-én aláírt, és az Európai Közösség nevében az 1997. június 27-i tanácsi határozattal jóváhagyott egyezmény (kihirdette: a 148/1999. (X. 13.) Korm. rendelet; a továbbiakban: Espooi Egyezmény), a környezeti ügyekben az információhoz való hozzáférésről, a nyilvánosságnak a döntéshozatalban történő részvételéről és az igazságszolgáltatáshoz való jog biztosításáról szóló, Aarhusban (Dánia), 1998. június 25-én elfogadott, a Közösség nevében a 2005. február 17-i 2005/370/EK tanácsi határozattal (HL 2005. L 124., 1. o.) jóváhagyott egyezmény (a továbbiakban: Aarhusi Egyezmény), a 2013. május 13-i 2013/17/EU tanácsi irányelvvel (HL 2013. L 158., 193. o.) módosított, a természetes élőhelyek, valamint a vadon élő állatok és növények védelméről szóló, 1992. május 21-i 92/43/EGK tanácsi irányelv (HL 1992. L 206., 7. o.; magyar nyelvű különkiadás 15. fejezet, 2. kötet, 102. o.; a továbbiakban: élőhelyvédelmi irányelv), a 2013. május 13-i 2013/17 irányelvvel módosított, a vadon élő madarak védelméről szóló, 2009. november 30-i

2009/147/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL 2010. L 20., 7. o.; a továbbiakban: madárvédelmi irányelv), és az egyes köz- és magánprojektek környezetre gyakorolt hatásainak vizsgálatáról szóló, 2011. december 13-i 2011/92/EU európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL 2012. L 26., 1. o.; a továbbiakban: KHV-irányelv) értelmezésére vonatkozik.

- 2 E kérelmet az egyrészt az Inter-Environnement Wallonie ASBL és a Bond Beter Leefmilieu Vlaanderen ASBL, és másrészt a Conseil des ministres (minisztertanács, Belgium) között folyamatban lévő eljárás keretében terjesztették elő, amelynek tárgya azon törvény, amelyben a Belga Királyság előírta egyrészt egy üzemén kívül helyezett atomerőmű által végzett ipari villamosenergia-termelési tevékenységnek a hozzávetőleg tízéves időtartamra való újraindítását, másrészt pedig egy üzemelő atomerőmű leállítására és az általa végzett villamosenergia-termelésnek a befejezésére vonatkozóan eredetileg előírt határidőnek a tíz évvel való elhalasztását.

I. Jogi háttér

A. A nemzetközi jog

1. Az Espooi Egyezmény

- 3 Az Espooi Egyezmény „Meghatározások” című 1. cikke a következőképpen rendelkezik:

„[...]

- (v) »Tervezett tevékenység«: bármely olyan tevékenység, vagy a tevékenység bármely jelentős megváltoztatása, amely egy alkalmazandó nemzeti eljárásnak megfelelően valamely illetékes hatóság döntésének van alávetve.

[...]

- (ix) »Illetékes hatóság«: egy fél által kijelölt nemzeti hatóság vagy hatóságok, amely(ek) az egyezmény szerinti feladatok végrehajtásának felelőse(i), és/vagy egy fél által valamely tervezett tevékenységre vonatkozóan döntéshozói jogkörrel felruházott hatóság vagy hatóságok.

[...]”

- 4 Az Espooi Egyezmény 2. cikke a következőket írja elő:

„(1) A felek, egyenként vagy közösen, megtesznek minden megfelelő és hatékony intézkedést a tervezett tevékenységekből eredő jelentős mérvű, ártalmas, országhatáron átterjedő környezeti hatások megelőzésére, csökkentésére és ellenőrzésére.

(2) Minden egyes fél megteszi a szükséges jogi, közigazgatási vagy egyéb intézkedéseket az egyezmény rendelkezéseinek végrehajtására, beleértve – az I. Függelékben felsorolt, várhatóan jelentős mérvű, ártalmas, országhatáron átterjedő hatást előidéző tervezett tevékenységekre tekintettel – olyan környezeti hatásvizsgálati eljárás bevezetését, amely lehetővé teszi a nyilvánosság részvételét és a II. Függelékben leírt környezeti hatásvizsgálati dokumentáció elkészítését.

(3) A kibocsátó fél biztosítja, hogy az egyezmény rendelkezéseinek megfelelően az I. Függelékben felsorolt, várhatóan jelentős mérvű, ártalmas, országhatáron átterjedő hatást előidéző tervezett tevékenység engedélyezésére vagy megkezdésére vonatkozó döntés előtt környezeti hatásvizsgálatot végeznek.

[...]

(6) A kibocsátó fél az Egyezmény rendelkezéseinek megfelelően lehetőséget biztosít a várhatóan hatást viselő területek nyilvánossága számára a tervezett tevékenységekre vonatkozó megfelelő környezeti hatásvizsgálati eljárásban való részvételre, és biztosítja, hogy a hatásviselő fél nyilvánossága számára nyújtott lehetőség egyenértékű a kibocsátó fél nyilvánossága számára biztosítottal.

(7) Az egyezmény szerint előírt környezeti hatásvizsgálatokat minimális követelményként a tervezett tevékenység létesítmény szintű tervezésekor kell elvégezni. A felek a megfelelő mértékig törekednek arra, hogy a környezeti hatásvizsgálat elveit alkalmazzák a politikákra, tervekre és programokra.

[...]”

5 Az Espooi Egyezmény 3. cikkének (8) bekezdése szerint „[a]z érdekelt felek biztosítják, hogy a hatásviselő fél nyilvánossága a várhatóan érintett területeken tájékoztatást kap a tervezett tevékenységről és lehetőséget az azzal kapcsolatos észrevételek vagy kifogások tételére, valamint az ezen észrevételeknek vagy kifogásoknak a kibocsátó fél illetékes hatóságához való továbbítására, vagy közvetlenül e hatósághoz, vagy amikor az megfelelő, a kibocsátó fél közvetítésével”.

6 Az Espooi Egyezmény 5. cikke a következőképpen rendelkezik:

„A kibocsátó fél a környezeti hatásvizsgálat dokumentálásának befejezése után indokolatlan késedelem nélkül konzultációkat kezd a hatásviselő féllel – többek között – a tervezett tevékenység lehetséges országhatáron áttérjedő hatásáról és a hatást csökkentő vagy kiküszöbölő intézkedésekről. A konzultációk vonatkozhatnak:

- a) a tervezett tevékenység lehetséges változataira, beleértve a tevékenység elhagyását jelentő változatot, valamint a jelentős mérvű ártalmas, országhatáron áttérjedő hatás enyhítésére irányuló lehetséges intézkedéseket, és az ilyen intézkedések hatásainak a kibocsátó fél költségén végzett megfigyelésre és értékelésre;
- b) a lehetséges kölcsönös segítség más formáira, amelyek a tervezett tevékenység bármely jelentős mérvű ártalmas, országhatáron áttérjedő hatásának csökkentésére irányulnak; és
- c) bármely más, a tervezett tevékenységgel kapcsolatos idetartozó ügyre.

A felek az ilyen konzultációk kezdetén megállapodnak a konzultációs időszak elfogadható időtartamában. Bármely ilyen konzultációt le lehet folytatni, ahol az létezik, egy megfelelő közös testületen keresztül.”

7 Az Espooi Egyezmény 6. cikkének (1) bekezdése értelmében:

„A felek biztosítják, hogy a tervezett tevékenységről hozott végső döntésben megfelelően figyelembe veszik a környezeti hatásvizsgálat eredményét, beleértve a környezeti hatásvizsgálat dokumentációját, valamint a 3. cikk (8) bekezdése és 4. cikk (2) bekezdése szerint arról kapott észrevételeket és az 5. cikkben megjelölt konzultációk eredményét.”

8 Az Espooi Egyezmény I. függeléke, amelynek címe „A tevékenységek felsorolása”, a 2. pontjában többek között említi az „atomerőművek[et] és egyéb atomreaktorok[at]”.

9 Az „[Espooi Egyezmény] atomenergiával kapcsolatos tevékenységekre történő alkalmazásáról szóló tájékoztató dokumentum” (ECE/MP.EIA/2011/5), amelyet az Egyesült Nemzetek Szervezetének Európai Gazdasági Bizottsága készített 2011. április 2-án, az Espooi Egyezmény követelményeinek

hatálya alá tartozó jelentős módosítások között említi a következőket: „a létesítményből (nem kizárólag atomerőműből) származó radioaktív hulladék termelésének vagy tárolásának nettó növelése, például 25%-kal”, valamint „a létesítmény élettartamának meghosszabbítása”.

10 Ugyanezen dokumentum a tartalmának összefoglalójában a következőket állapítja meg:

„A jelen feljegyzés megkísérli az [Espooi Egyezménynek] az atomenergiával kapcsolatos tevékenységekre, többek között az atomerőművekre történő alkalmazását érintően megfogalmazott különböző és gyakran egymásnak ellentmondó álláspontok figyelembevételét. Nem útmutató feljegyzésről van szó: a jelen feljegyzés célja inkább abban áll, hogy a nukleáris energiával kapcsolatos projektekről szóló, az [Espooi Egyezményben] részes felek találkozásának ötödik ülésén tartandó kerekasztal-megbeszélések keretében elősegítse a kulcsfontosságú kérdésekről folytatott vitát.

E feljegyzés nem tükrözi szükségszerűen az Egyesült Nemzetek Szervezetének Európai Gazdasági Bizottsága vagy a titkárság által képviselt álláspontot.”

11 Az Espooi Egyezmény részes feleinek találkozója által a hetedik ülésen (Minszk [Fehéroroszország], 2017. június 13–16.) jóváhagyott „Az [Espooi Egyezmény] atomenergiával kapcsolatos tevékenységekre történő alkalmazására vonatkozó helyes gyakorlatról szóló ajánlások” kidolgozására adott felhatalmazásból kitűnik, hogy e dokumentum célja „a környezeti hatásvizsgálat területén fennálló, és az atomenergiával kapcsolatos tevékenységekre alkalmazandó helyes gyakorlat ismertetése”.

12 Ugyanezen felhatalmazásból kitűnik továbbá, hogy az előzetes vizsgálatnak meg kell állapítania, hogy a nukleáris tevékenységek és az azokat érintő érzékelhető módosítások az Espooi Egyezmény hatálya alá tartoznak-e. A felhatalmazás szerint e vizsgálat „az engedély meghosszabbítására, megújítására vagy naprakésszé tételére (például a működési élettartam meghosszabbítása) vonatkozó megfontolásokra terjed ki, mint például a létesítmény (nem kizárólag atomerőmű) termelési szintjének a jelentős növekedése, vagy a radioaktív hulladéknak a létesítmény általi termelése/szállítása/tárolása tekintetében bekövetkező jelentős növekedés, és a létesítmény üzemén kívül helyezése”.

2. Az Aarhusi Egyezmény

13 Az Aarhusi Egyezmény 2. cikkének (2) bekezdése szerint a „hatóság” kifejezésnek az említett egyezmény általi meghatározása „nem tartalmazza azokat a testületeket vagy intézményeket, melyek [...] jogalkotói minőségben járnak el”.

14 Az Aarhusi Egyezménynek „A nyilvánosság részvétele egyes tevékenységekkel kapcsolatos döntéshozatalban” című 6. cikke az (1) és (4) bekezdésében a következőképpen rendelkezik:

„(1) Valamennyi Fél

- a) az I. mellékletben felsorolt javasolt tevékenységek engedélyezési eljárása során hozandó döntésben betartja e cikk rendelkezéseit;
- b) nemzeti szabályozásának megfelelően alkalmazza az ezen cikkben előírtakat olyan javasolt tevékenységekkel kapcsolatos döntések esetében is, melyek nem tartoznak az I. mellékletben felsorolt tevékenységek közé, de jelentős hatással lehetnek a környezetre. Ennek megállapítása végett a Félnek meg kell vizsgálnia, hogy egy adott javasolt tevékenység a jelen cikk rendelkezései alá tartozik-e, vagy sem;

[...]

(4) Valamennyi Fél biztosítja a nyilvánosság korai fázisban való részvételét, amikor az összes választási lehetőség még nyitott, és hatékony társadalmi részvétel valósulhat meg.”

15 Az Aarhusi Egyezmény I. melléklete, amelynek címe „A 6. cikk (1) bekezdésének a) albekezdésében jelzett tevékenységek listája”, az 1. pontjának ötödik francia bekezdésében említi a következőket: „atomerőművek és egyéb nukleáris reaktorok, tartalmazva ezen erőművek vagy reaktorok leszerelését vagy leállítását”.

16 E melléklet 22. pontja szerint:

„A fenti tevékenységek bármilyen változása vagy kiterjesztése a 6. cikk (1) bekezdésének a) pontja alá esik, amennyiben a változás vagy kiterjesztés önmaga megfelel a jelen mellékletben foglalt feltételeknek/határértékeknek. Minden egyéb változtatás vagy kiterjesztés a 6. cikk (1) bekezdésének b) pontja alá esik.”

17 „A környezettel kapcsolatos döntések meghozatalában a nyilvánosság tényleges részvételét elősegítő eszközökről szóló maastrichti ajánlásokat” az Aarhusi Egyezményben részes felek találkozója az ötödik ülésen (Maastricht [Hollandia], 2014. június 30-július 1.) hagyta jóvá. Ezen ajánlások „Összefoglaló” című részéből kitűnik, hogy ezen ajánlások, bár „nem kötelezőek, és nem is kimerítőek”, „fontos útmutatást nyújtanak az [Aarhusi Egyezmény] 6., 7. és 8. cikkének alkalmazására vonatkozóan”.

B. Az uniós jog

1. Az élőhelyvédelmi irányelv

18 Az élőhelyvédelmi irányelv 2. cikke a (2) bekezdésében a következőképpen rendelkezik:

„Az irányelvnek megfelelően hozott intézkedések célja a közösségi érdekeltségű [helyesen: jelentőségű] természetes élőhelyek, valamint vadon élő állat- és növényfajok kedvező védettségi helyzetének fenntartása, illetve helyreállítása.”

19 Ezen irányelv 3. cikke az (1) bekezdésében a következőket írja elő:

„A különleges természetmegőrzési területek egységes európai ökológiai hálózatát Natura 2000 néven hozzák létre. Az I. mellékletben felsorolt természetes élőhelytípusokat magában foglaló, továbbá a II. mellékletben felsorolt fajok élőhelyéül szolgáló természeti területekből álló hálózat célja, hogy biztosítsa az érintett természetes élőhelytípusok, valamint az érintett fajok élőhelyeinek kedvező védettségi állapotának fenntartását vagy adott esetben helyreállítását természetes kiterjedésükön, illetve elterjedési területükön belül.

A Natura 2000 hálózat a tagállamok által [a vadon élő madarak védelméről szóló, 1979. április 2-i 79/409/EGK] irányelvnek [HL 1979. L 103., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 15. fejezet, 1. kötet, 98. o.] megfelelően minősített különleges természetvédelmi területeket [helyesen: különleges védelmi területeket] is magában foglalja.”

20 Az élőhelyvédelmi irányelv 6. cikke a következőképpen rendelkezik:

„(1) A tagállamok megállapítják a különleges természetvédelmi területek [helyesen: különleges természetmegőrzési területek] védelméhez szükséges intézkedéseket, megfelelő esetben beleértve a kifejezetten az egyes természeti területekre kiadott vagy más fejlesztési tervek részét képező intézkedési terveket, továbbá olyan törvényi [helyesen: jogszabályi], közigazgatási vagy szerződéses aktusokat

[helyesen: intézkedéseket] is, amelyek az adott természeti területen megtalálható, az I. mellékletben szereplő természetes élőhelytípusok, illetve a II. mellékletben szereplő fajok ökológiai szükségleteinek megfelelnek.

(2) A tagállamok megteszik a szükséges intézkedéseket a különleges természetvédelmi területeken [helyesen: különleges természetmegőrzési területeken] található olyan természetes élőhelytípusok és olyan fajok élőhelyei károsodásának és megzavarásának megakadályozására [helyesen: a természetes élőhelytípusok és fajok élőhelyei károsodásának, valamint olyan fajok megzavarásának megakadályozására], amelyek céljára az egyes területeket kijelölték, amennyiben a zavarás mértéke ezen irányelv céljaira tekintettel jelentős hatással lehet.

(3) Figyelembe véve az adott természeti terület védelmével [helyesen: megőrzésével] kapcsolatos célkitűzéseket, megfelelő vizsgálatot kell folytatni minden olyan terv vagy program [helyesen: projekt] hatásait illetően, amely nem kapcsolódik közvetlenül, illetve nem nélkülözhetetlen a természeti terület kezeléséhez, de akár önmagában, akár pedig más terv vagy program [helyesen: projekt] részeként valószínűleg jelentős hatással lesz arra. A természeti területre gyakorolt hatások vizsgálatának eredményét figyelembe véve, továbbá a (4) bekezdés rendelkezéseinek értelmében [helyesen: rendelkezéseire is figyelemmel] az illetékes nemzeti hatóságok csak azután hagyják jóvá az érintett tervet vagy programot [helyesen: projektet], ha megbizonyosodtak arról, hogy az nem fogja hátrányosan befolyásolni az érintett természeti terület épségét, és miután – adott esetben – kikérték a lakosság véleményét is.

(4) Amennyiben a természeti területre gyakorolt hatások vizsgálatának kedvezőtlen eredménye ellenére valamely elsődlegesen fontos, társadalmi vagy gazdasági jellegű közösségi érdekre figyelemmel [helyesen: valamely nyomós közérdeken alapuló kényszerítő okra, köztük társadalmi vagy gazdasági jellegű okokra is figyelemmel] – alternatív megoldás hiányában – mégis végre kell hajtani egy tervet vagy programot [helyesen: projektet], a tagállam minden szükséges kiegyenlítő intézkedést megtesz a Natura 2000 általános egységességének megóvása érdekében. A tagállam az elfogadott kiegyenlítő intézkedésekről értesíti a Bizottságot.

Amennyiben az érintett természeti terület elsődleges fontosságú természetes élőhelytípust foglal magában és/vagy veszélyeztetett faj élőhelyéül szolgál, kizárólag az emberi egészséggel, a közbiztonsággal vagy a környezet szempontjából elsődlegesen fontos előnyökkel kapcsolatos, továbbá – a Bizottság véleménye szerint – a közérdek kényszerítő indokain alapuló szempontokat lehet érvényesíteni [helyesen: nyomós közérdeken alapuló kényszerítő okokra lehet hivatkozni].”

21 Az élőhelyvédelmi irányelv 7. cikke a következőket írja elő:

„A 4. cikk (1) bekezdése alapján besorolt vagy a 4. cikk (2) bekezdése értelmében annak megfelelően elismert területek tekintetében ezen irányelv alkalmazásának napjától, illetve – amennyiben az későbbi időpontra esik – azon időponttól számítva, amikor a tagállam a [79/409] irányelv értelmében végrehajtja, illetve elismeri a besorolást, a [79/409] irányelv 4. cikke (4) bekezdésének első mondatából eredő kötelezettségek helyébe ezen irányelv 6. cikkének (2), (3) és (4) bekezdéséből eredő kötelezettségek lépnek.”

2. A madárvédelmi irányelv

22 A madárvédelmi irányelv 2. cikke a következőképpen rendelkezik:

„A tagállamok megteszik a szükséges intézkedéseket, hogy az 1. cikkben meghatározott fajok állományait megfelelő szinten fenntartsák, vagy olyan szintre hozzák, amely megfelel különösen az ökológiai, tudományos és kulturális követelményeknek, figyelembe véve a gazdasági és rekreációs követelményeket is.”

23 Ugyanezen irányelv 3. cikke a következőket írja elő:

„(1) A 2. cikkben foglalt követelmények figyelembevételével a tagállamok valamennyi, az 1. cikkben meghatározott madárfaj esetében megteszik az élőhelyek megfelelő sokféleségének és nagyságának megőrzéséhez, fenntartásához vagy helyreállításához szükséges intézkedéseket.

(2) A biotópok és élőhelyek megőrzése, fenntartása és helyreállítása elsősorban az alábbi intézkedéseket foglalja magában:

- a) védett területek kialakítása;
- b) a védett területeken belüli és kívüli élőhelyek ökológiai szempontú fenntartása és kezelése;
- c) a tönkretett biotópok helyreállítása;
- d) biotópok kialakítása.”

24 Az említett irányelv 4. cikke a következőképpen rendelkezik:

„(1) Az I. mellékletben említett fajok fennmaradásának és szaporodásának biztosítása érdekében elterjedési területükön az élőhelyüket érintő különleges védelmi intézkedésekre van szükség.

[...]

(2) A tagállamok hasonló intézkedéseket tesznek az I. mellékletben fel nem sorolt, rendszeresen előforduló vonuló fajok esetében is, szem előtt tartva azok védelmi szükségleteit azon a földrajzi tengeri és szárazföldi területen [helyesen: azokon a földrajzilag meghatározott tengeri és szárazföldi területeken], ahol ezt az irányelvet alkalmazni kell, tekintettel költő-, vedlő- és telelőterületeikre, valamint vonulási útvonaluk pihenőhelyeire. [...]

[...]

(4) Az (1) és (2) bekezdésben meghatározott védett területek vonatkozásában a tagállamok megteszik a szükséges intézkedéseket az élőhelyek szennyezésének vagy elpusztításának, illetve a madarak bármiféle zavarásának elkerülése érdekében, amennyiben azok jelentősek e cikk céljai szempontjából. A tagállamok e védett területeken kívül is törekednek az élőhelyek szennyezésének vagy elpusztításának elkerülésére.”

25 Amint az a madárvédelmi irányelv 18. cikkének első bekezdéséből kitűnik, ezen irányelv hatályon kívül helyezte a 79/409 irányelvet. Az említett 18. cikk második bekezdése megállapítja, hogy az ezen utóbbi irányelvre történő hivatkozásokat a madárvédelmi irányelvre történő hivatkozásként kell értelmezni a VII. mellékletben szereplő megfelelési táblázattal összhangban.

3. A KHV-irányelv

26 A KHV-irányelv (1), (15), és (18)-(20) preambulumbekzdése szerint:

„(1) Az egyes köz- és magánprojektek környezetre gyakorolt hatásainak vizsgálatáról szóló, 1985. június 27-i 85/337/EGK tanácsi irányelvet [(HL 1985. L 175., 40. o.)] több alkalommal jelentősen módosították. Az áttekinthetőség és észszerűség érdekében ezt az irányelvet kodifikálni kell.

[...]

(15) Tanácsos szigorúbb környezeti hatásvizsgálati rendelkezések határokon áterjedő keretekben történő előírása annak érdekében, hogy a fejlődést nemzetközi szinten vegyék figyelembe. Az Európai Közösség 1991. február 25-én aláírta, és 1997. június 24-én ratifikálta az [Espooi Egyezményt].

[...]

(18) Az Európai Közösség aláírta a[z Aarhusi Egyezményt] 1998. június 25-én, és ratifikálta 2005. február 17-én.

(19) Az Aarhusi Egyezmény egyik célja, hogy biztosítsa a környezeti ügyekben a nyilvánosságnak a döntéshozatalban történő részvételhez való jogát, hozzájárulva így módon a személyes egészségnek és jólétnek megfelelő környezetben való élethez fűződő jog védelméhez.

(20) Az Aarhusi Egyezmény 6. cikke előírja az Egyezmény I. mellékletében felsorolt meghatározott tevékenységekre és a mellékletben nem felsorolt, de a környezetre esetleg jelentős hatást gyakorló tevékenységekre vonatkozó határozatok meghozatalában a nyilvánosság részvételét.”

27 Ezen irányelv 1. cikke (2) és (4) bekezdésének értelmében:

„(2) Jelen irányelv alkalmazásában a következő fogalom meghatározásokat kell alkalmazni:

a) »projekt«:

- épületek vagy egyéb létesítmények kivitelezése,
- egyéb beavatkozások a természetes környezetbe és tájba, beleértve az ásványkincsek kiaknázását is;

b) »projektgazda«: egy magánprojektre vonatkozó engedély kérelmezője vagy egy projektet kezdeményező állami hatóság;

c) »engedély«: a hatáskörrel rendelkező hatóság vagy hatóságok olyan döntése, amely feljogosítja a projektgazdát a projekt elvégzésére;

[...]

(4) Mivel ez az irányelv a jogalkotási folyamaton keresztül valósítja meg célját – ideértve az információnyújtást is –, jelen irányelv nem vonatkozik azokra a projektekre, amelyek részleteit különleges nemzeti jogszabály határozza meg.”

28 Az említett irányelv 2. cikkének (1) és (4) bekezdése a következőket írja elő:

„(1) A tagállamok meghoznak minden olyan intézkedést, amely ahhoz szükséges, hogy az engedély megadása előtt többek között a jellegüknél, méretüknél vagy elhelyezkedésüknél fogva a környezetre várhatóan jelentős hatást gyakorló projektek engedélyezése kötelező legyen, és esetükben hatásvizsgálatot végezzenek. Ezeket a projekteket a 4. cikk határozza meg.

[...]

(4) A 7. cikk sérelme nélkül, a tagállamok kivételes esetekben egyes projekteket teljesen vagy részben mentesíthetnek az ebben az irányelvben meghatározott rendelkezések hatálya alól.

Ebben az esetben a tagállamok:

- a) megvizsgálják, hogy egyéb vizsgálati mód megfelelő-e;
- b) az érintett nyilvánosság rendelkezésére bocsátják az a) pontban említett egyéb vizsgálati módok során szerzett információkat, a mentességet megadó határozatra vonatkozó adatokat, valamint a mentesség engedélyezésének okait;
- c) az engedély megadása előtt tájékoztatják a Bizottságot a mentesítés okairól, és ahol alkalmazható, rendelkezésére bocsátják a saját állampolgáraik számára hozzáférhetővé tett adatokat [helyesen: rendelkezésére bocsátják az adott esetben a saját állampolgáraik számára hozzáférhetővé tett adatokat].

A Bizottság késedelem nélkül továbbítja a kapott iratokat a többi tagállamhoz.

A Bizottság évente jelentést készít az Európai Parlament és a Tanács részére e bekezdés alkalmazásáról.”

29 Ugyanezen irányelv 4. cikkének (1) és (2) bekezdése a következőképpen rendelkezik:

„(1) A 2. cikk (4) bekezdésére is figyelemmel az I. mellékletben felsorolt projekteket vizsgálatnak vetik alá, az 5–10. cikkel összhangban.

(2) A 2. cikk (4) bekezdésére is figyelemmel a II. mellékletben felsorolt projektekre [helyesen: projektek tekintetében] a tagállamok határozzák meg, hogy a projektet alá kell-e vetni az 5–10. cikknek megfelelő vizsgálatnak. A tagállamok ezt meghatározzák:

- a) esetenkénti vizsgálatlaltal; vagy
- b) a tagállamok által megállapított küszöbértékek vagy szempontrendszer alapján.

A tagállamok dönthetnek úgy is, hogy az a) vagy a b) pontnak megfelelő mindkét eljárást alkalmazzák.”

30 A KHV-irányelv 5. cikkének (3) bekezdése azt írja elő, hogy a projektgazda által benyújtandó, azon projektekre vonatkozó információknak, amelyek esetében az irányelv (4) bekezdése szerint környezeti hatásvizsgálatot kell végezni, tartalmaznia kell legalább a következőket: a projekt leírása, beleértve a projekt helyére, kialakítására és méretére vonatkozó információkat; a jelentős kedvezőtlen hatások elkerülésére, csökkentésére és – lehetőség szerint – megszüntetésére tervezett intézkedések leírása; a projekt várható fő környezeti hatásainak meghatározásához és vizsgálatához szükséges adatok; a projektgazda által megvizsgált főbb alternatívák áttekintése, és a választás főbb okainak megjelölése, figyelembe véve a környezeti hatásokat; e különböző adatok nem technikai jellegű összefoglalása.

31 Ezen irányelv 7. cikke (1) bekezdésének első albekezdése a következőképpen rendelkezik:

„Amennyiben egy tagállam megállapítja, hogy egy projekt várhatóan jelentős hatással lesz a környezetre egy másik tagállam területén, vagy ha egy tagállam, amelyre a projekt várhatóan jelentős hatással lesz, azt kérelmezi, az a tagállam, amelynek területén a projektet meg kívánják valósítani, a lehető leghamarabb, de legkésőbb saját nyilvánosságának a tájékoztatásakor megküldi az érintett tagállam számára többek között a következő információkat:

- a) a projekt leírása, annak az országhatáron esetlegesen átterjedő hatásaira vonatkozó minden hozzáférhető információval együtt;
- b) a várható határozat jellegére vonatkozó információ.”

- 32 Az említett irányelv I. melléklete, amelynek címe „A 4. cikk (1) bekezdésében említett projektek”, a 2. pontjának b) alpontjában említi az „atomerőművek[et] és egyéb atomreaktorok[at], ideértve az ilyen erőművek és reaktorok leszerelését és üzemén kívül helyezését”.
- 33 Az említett I. melléklet a 24. pontjában a következőket említi: „az e mellékletben felsorolt projektek bármilyen változtatása vagy bővítése, ha az ilyen változtatás vagy bővítés önmagában eléri az e mellékletben adott esetben meghatározott küszöbértékeket.”
- 34 A KHV-irányelv II. melléklete 13. pontjának a) alpontja a következőket említi: „az I. vagy ebben a mellékletben felsorolt már engedélyezett, kivitelezett vagy kivitelezés alatt lévő projektek bármely olyan megváltoztatása vagy bővítése, amelynek jelentős ártalmas hatása van [helyesen: lehet] a környezetre (az I. mellékletben nem szereplő változtatás vagy bővítés)”.

A belga jog

1. A 2003. január 31-i törvény

- 35 A loi du 31 janvier 2003 sur la sortie progressive de l'énergie nucléaire à des fins de production industrielle d'électricité (a villamos energia ipari előállítására szolgáló atomenergia fokozatos kivezetéséről szóló 2003. január 31-i törvény, *Moniteur belge*, 2003. február 28., 9879. o.; a továbbiakban: 2003. január 31-i törvény) a villamos energia nukleáris fűtőanyag hasadásából, atomerőművek által történő ipari előállításának a fokozatos megszüntetésére vonatkozóan időbeli ütemtervet határozott meg.
- 36 E törvény 2. cikke értelmében:

„A jelen törvény alkalmazásában a következő fogalom-meghatározásokat kell alkalmazni:

1° »az ipari üzembe helyezés időpontja«: azon formális megállapodás időpontja, amely a villamosenergia-termelő, a kivitelezők és a tanulmányokat készítő iroda között jött létre, és amellyel a projekt-fázist lezárják, valamint a termelési fázist megkezdik, a meglévő atomerőművek esetében nevezetesen:

- Doel 1: 1975. február 15.
- Doel 2: 2015. december 1.
- Doel 3: 1982. október 1.
- Doel 4: 1985. július 1.
- Tihange 1: 1975. október 1.
- Tihange 2: 1983. február 1.
- Tihange 3: 1985. szeptember 1.

[...]”

37 Az említett törvény 4. cikke az eredeti változatában a következőket írta elő:

„1.§ A villamos energia nukleáris fűtőanyag hasadásából való ipari előállítását végző atomerőműveket az ipari üzembe helyezésüktől számított negyven év elteltével le kell állítani, és ezen időponttól kezdődően többé nem állíthatnak elő villamos energiát.

2.§ A király által időbeli korlát nélkül adott bármely üzemeltetésre és nukleáris fűtőanyag hasadásából származó ipari villamosenergia-termelésre felhatalmazó egyedi engedély [...] az érintett termelői létesítmény ipari üzembe helyezésének időpontjától számított negyven év elteltével hatályát veszti”.

38 Ugyanezen törvény 9. cikke szerint:

„A villamosenergia-ellátás biztonságát fenyegető veszély esetén a király a minisztertanács által megtárgyalt királyi rendeletben a Commission de Régulation de l'Électricité et du Gaz [(áram- és gázügyi szabályozási bizottság)] véleményét követően a jelen törvény 3–7. cikkének sérelme nélkül meghozhatja a szükséges intézkedéseket, kivéve a *vis major* esetét. E vélemény többek között a termelési ár változásának az ellátás biztonságára gyakorolt hatására vonatkozik.”

2. A 2015. június 28-i törvény

39 A villamosenergia ipari előállítására szolgáló atomenergia fokozatos kivezetéséről szóló 2003. január 31-i törvénynek az energiaellátás biztonságának fenntartása érdekében történő módosításáról szóló, 2015. június 28-i törvény (*Moniteur belge*, 2015. július 6., 44423. o.; a továbbiakban: 2015. június 28-i törvény) 2015. július 6-án lépett hatályba.

40 A 2015. június 28-i törvény indokolása többek között hangsúlyozza, hogy számos tudományos tanulmány tanúsítja az ellátás biztonsága területén felmerült, esetlegesen problematikus helyzetet, és a Doel 3 valamint a Tihange 2 atomerőművek újbóli üzembe helyezéséhez kapcsolódó jelentős bizonytalanságokra, a hőerőműveknek a 2015-ben való, bejelentett bezárására, valamint arra tekintettel, hogy rövid távon nem lehetséges a belga hálózaton kívüli kapacitások integrálása, a belga kormány 2014. december 18-án úgy határozott, hogy tízéves időtartamra meghosszabbítja a Doel 1 és Doel 2 erőművek üzemeltetését, de e reaktorok üzemeltetésének tartama a 2025-as éven túlra nem hosszabbítható meg. Az indokolás szerint e meghosszabbítás végrehajtása során tiszteletben tartják a biztonság tízévenként történő felülvizsgálatát érintő előírásokat, amelyek többek között magukban foglalják azokat az intézkedéseket, amelyeket az erőművek hosszú távú üzemeltetését érintő, az Electrabel SA által kidolgozott terv ír elő, amely részletezi a két erőmű által végzett ipari villamosenergia-termelési tevékenység meghosszabbítása esetén alkalmazandó intézkedéseket „»Long Term Operation« terv” (a továbbiakban: LTO-terv) elnevezéssel, valamint részletezi a stressztesztekre vonatkozó akcióterv kiigazítását és az Agence fédérale de contrôle nucléaire (szövetségi atomenergia-ellenőrzési hivatal, a továbbiakban: AFCN) szükséges jóváhagyásait.

41 A 2003. január 31-i törvény 4. cikkének 1. §-a a 2015. június 28-i törvénnyel bevezetett változatában már a következőket írja elő:

„A Doel 1 atomerőmű [a 2015. június 28-i törvény] hatálybalépésétől kezdődően újból termelhet villamos energiát. Ezt az erőművet 2025. február 15-én le kell állítani, és ezen időponttól kezdődően többé nem állíthat elő villamos energiát. A nukleáris fűtőanyag hasadásából ipari villamosenergia-előállítást végző többi atomerőművet a következő időpontokban le kell állítani, és ezen időpontoktól kezdődően többé nem állíthatnak elő villamos energiát:

[...]

– Doel 2: 2025. december 1.”

42 Ezenfelül a 2015. június 28-i törvény a 2003. január 31-i törvény 4. cikkébe beillesztette a 3. §-t, amelynek szövege a következő:

„A király a Doel 1 és Doel 2 atomerőművek vonatkozásában az 1. §-ban meghatározott időpontokat minisztertanács által megtárgyalt rendeletben előrehozza 2016. március 31-re abban az esetben, ha a 4/2. cikk 3. §-ában említett megállapodást nem kötik meg legkésőbb 2015. november 30-ig.”

43 Végezetül a 2015. június 28-i törvény a 2003. január 31-i törvénybe beillesztette a 4/2. cikket, amelynek szövege a következő:

„1. § A Doel 1 és Doel 2 atomerőművek tulajdonosa a szövetségi állam számára a Doel 1 vonatkozásában 2025. február 15-ig, a Doel 2 vonatkozásában pedig 2025. december 1-jéig éves díjat fizet a nukleáris fűtőanyag hasadásából történő ipari villamosenergia-előállításra vonatkozó engedély időtartama meghosszabbításának ellenértékeként.

[...]

3. § A szövetségi állam megállapodást köt a Doel 1 és a Doel 2 atomerőmű tulajdonosával többek között a következő célból:

1° az 1. §-ban szereplő díj számítási módjának meghatározása;

2° a felek kártérítésének szabályozása arra az esetre, ha a szerződéses kötelezettségeiket megszegik.”

II. Az alapeljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

44 A Belga Királyság hét atomerőművel rendelkezik: négygel a Flamand Régió területén, Doelben (Doel 1, Doel 2, Doel 3 és Doel 4), és hárommal a Vallon Régió területén, Tihange-ban (Tihange 1, Tihange 2 és Tihange 3). A jelen ítélet keretében e reaktorok közül valamennyi külön atomerőműként kerül megjelölésre.

45 A Doel 1 és a Doel 2 erőmű 1975. február 15., illetve 1975. december 1-je óta üzemel. Ezen erőművek egyedi engedélyekben részesültek, amelyeket 1974-ben királyi rendeletben határozatlan időtartamra adtak meg.

46 A 2003. január 31-i törvény az eredeti szövegében egyrészt megtiltotta azt, hogy Belgiumban új atomerőművet építsenek vagy üzembe helyezzenek, másrészt pedig az atomenergia fokozatos kivezetésére vonatkozóan időbeli ütemtervet határozott meg, és előírta, hogy egy meghatározott időpontban meg kell szüntetni minden működő erőmű ipari villamosenergia-termelési tevékenységét. Ehhez az említett törvény előírta, hogy az üzemeltetésre és az ipari villamosenergia-termelésre vonatkozó egyedi engedélyk az érintett erőmű üzembe helyezésének időpontjától számított negyven év elteltével hatályukat veszítik, ugyanakkor fenntartotta a király számára annak a lehetőségét, hogy ezen időbeli ütemtervet az ország energiaellátásának a biztonságát fenyegető veszély esetén módosítsa.

47 A 2003. január 31-i törvényt módosító 2013. december 18-i törvény azonban az 1975. október 1-jén üzembe helyezett Tihange 1 erőmű ipari villamosenergia-termelésének a leállítására vonatkozó időpontot tíz évvel elhalasztotta. E törvény előírta, hogy az atomenergia kivezetésére vonatkozó időbeli ütemterv által előírt leállítási időpontban kizárólag a villamos energia ipari előállítására vonatkozó engedély jár le, az üzemeltetési engedély hatályban marad annak „kiigazításáig”. E törvény továbbá megszüntette a királynak a 2003. január 31-i törvényben biztosított azon lehetőséget, hogy az atomenergia kivezetésére vonatkozó időbeli ütemtervet módosítsa.

- 48 A belga kormány 2014. december 18-án úgy határozott, hogy a Doel 1 és Doel 2 erőművek villamosenergia-termelésére vonatkozó időszakot szintén meg kell hosszabbítani tíz évvel.
- 49 Az Electrabel, amely e két erőmű tulajdonosa és üzemeltetője, 2015. február 13-án értesítette az AFCN-t arról, hogy a 2003. január 31-i törvény által meghatározott időbeli ütemtervnek megfelelően 2015. február 15-én éjfélkor leállítja a Doel 1 erőművet, és megszünteti az általa végzett, a villamos energia ipari előállítására vonatkozó tevékenységet. Közölte, hogy ezen értesítés „semmis” abban az esetben és attól az időponttól kezdődően, ha és amikor az említett erőművet érintő, tízéves meghosszabbításról szóló törvény hatályba lép, feltéve, hogy az erre vonatkozó feltételeket az Electrabel elfogadja.
- 50 A 2015. június 28-i törvény ismét módosította az atomerőművek tevékenységének megszüntetésére vonatkozóan a nemzeti jogalkotó által megállapított ütemtervet, és a Doel 1 és Doel 2 erőművek ipari villamosenergia-termelésének a leállítására vonatkozó határidőt tíz évvel elhalasztotta. E törvény azt is előírta, hogy a Doel 1 erőmű ismét előállíthat villamos energiát.
- 51 E törvény szerint e két erőművet le kell állítani, és az azok által végzett ipari villamosenergia-termelést meg kell szüntetni a Doel 1 erőmű esetében 2025. február 15-én, a Doel 2 erőmű esetében pedig 2025. december 1-jén.
- 52 Az előzetes döntéshozatalra utaló határozatból kitűnik, hogy az említett törvény elfogadására irányuló eljárás keretében a parlamenti képviselők számos meghallgatást tartottak, például a radioaktív hulladékokat és dúsított hasadóanyagokat kezelő nemzeti ügynökség igazgatójával, aki közölte, hogy az említett két erőmű villamosenergia-termelési tevékenységének a tíz évvel való meghosszabbítása 350 m³ mértékű üzemeltetési hulladékkal járhat.
- 53 Az AFCN 2015 szeptemberében megerősítette a 2015 augusztusában elfogadott azon határozatát, amely szerint az üzemeltető által az LTO-terv keretében tervezett módosítások tekintetében nem kerül sor a módosítások környezetre gyakorolt hatásainak a vizsgálatára.
- 54 E határozattal szemben a Conseil d'État (államtanács, Belgium) előtt keresetet indítottak.
- 55 Egy 2015. szeptember 27-i királyi rendelet pontosította a Doel 1 és Doel 2 erőművek üzemeltetési feltételeit, és előírta, hogy az Electrabelnek legkésőbb a 2019-es év végéig végre kell hajtania az LTO-tervet. E rendelettel szemben szintén keresetet indítottak a Conseil d'État (államtanács) előtt.
- 56 Az Electrabel és az État belge (belga állam) 2015. november 30-án megállapodást (a továbbiakban: 2015. november 30-i megállapodás) írt alá, amely egy hozzávetőleg 700 millió eurós, úgynevezett „megújítási” beruházási terv végrehajtását írta elő a Doel 1 és a Doel 2 erőmű üzemeltetési időtartamának a 2015. június 28-i törvény által előírt határidőig való meghosszabbítására vonatkozóan.
- 57 Az Inter-Environnement Wallonie és a Bond Beter Leefmilieu Vlaanderen, amelyek belga környezetvédő egyesületek, a Cour constitutionnelle (alkotmánybíróság, Belgium) előtt keresetet indítottak a 2015. június 28-i törvény megsemmisítése iránt. Ezen egyesületek lényegében azzal érvelnek, hogy e törvényt anélkül fogadták el, hogy tiszteletben tartották volna az Espooi Egyezmény, az Aarhusi Egyezmény, a KHV-irányelv, az élőhelyvédelmi irányelv és a madárvédelmi irányelv által előírt előzetes vizsgálati követelményeket.
- 58 E körülmények között határozott úgy a Cour constitutionnelle (alkotmánybíróság), hogy az eljárást felfüggeszti, és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdéseket terjeszti a Bíróság elé:
- „1) Az [Espooi Egyezmény] 2. cikkének (1)–(3), (6) és (7) bekezdését, 3. cikkének (8) bekezdését, 5. cikkét és 6. cikkének (1) bekezdését, valamint I. függelékének 2. pontját az »[Espooi Egyezmény] atomenergiával kapcsolatos tevékenységekre történő alkalmazásáról szóló tájékoztató

dokumentumban« és »Az [Espooi Egyezmény] atomenergiával kapcsolatos tevékenységekre történő alkalmazására vonatkozó helyes gyakorlatról szóló ajánlásokban« foglalt információknak megfelelően kell-e értelmezni?

- 2) Úgy kell-e értelmezni az Espooi Egyezmény 1. cikkének az »illetékes hatóság« fogalmát meghatározó (ix) pontját, hogy az a [2015. június 28-i törvényhez] hasonló jogalkotási aktusokat, többek között az e törvény elfogadása keretében készített különböző tanulmányok és lefolytatott meghallgatások figyelembevételével kizárja az említett egyezmény hatálya alól?
- 3) a) Úgy kell-e értelmezni az Espooi Egyezmény 2–6. cikkét, hogy azokat az olyan jogalkotási aktusok elfogadása előtt kell alkalmazni, mint amilyen a [2015. június 28-i törvény], amelynek 2. cikke elhalasztja a Doel 1 és a Doel 2 atomerőmű leállítására és az általuk megvalósított ipari villamosenergia-termelés befejezésére meghatározott határidőt?
b) Eltérően alakul-e az a) pontban megfogalmazott kérdésre adandó válasz attól függően, hogy a kérdés a Doel 1 vagy a Doel 2 erőműre vonatkozik, tekintettel arra, hogy az előbbi erőmű esetében a 2015. június 28-i fent hivatkozott törvény végrehajtását szolgáló közigazgatási aktusokat kell elfogadni?
c) Az ország villamosenergia-ellátásának biztonsága nyomós közérdeken alapuló kényszerítő indoknak minősül-e, amely lehetővé teszi az Espooi Egyezmény 2–6. cikkétől való eltérést, vagy ezek alkalmazásának felfüggesztését?
- 4) Úgy kell-e értelmezni az [Aarhusi Egyezmény] 2. cikkének (2) bekezdését, hogy az a [2015. június 28-i törvényhez] hasonló jogalkotási aktusokat kizárja az említett egyezmény hatálya alól, akár az e törvény elfogadása keretében készített különböző tanulmányok és lefolytatott meghallgatások figyelembevételével, akár azokat figyelembe nem véve?
- 5) a) A többszakaszos döntéshozatali eljárások vonatkozásában, figyelembe véve többek között a környezettel kapcsolatos döntések meghozatalában a nyilvánosság tényleges részvételét elősegítő eszközökről szóló maastrichti ajánlásokat, úgy kell-e értelmezni az Aarhusi Egyezmény I. mellékletének 1. pontjával összefüggésben annak 2. és 6. cikkét, hogy e rendelkezéseket alkalmazni kell az olyan jogalkotási aktus elfogadása előtt, mint amilyen a [2015. június 28-i törvény], amelynek 2. cikke elhalasztja a Doel 1 és a Doel 2 atomerőmű leállítására és az általuk megvalósított ipari villamosenergia-termelés befejezésére meghatározott határidőt?
b) Eltérően alakul-e az a) pontban megfogalmazott kérdésre adandó válasz attól függően, hogy a kérdés a Doel 1 vagy a Doel 2 erőműre vonatkozik, tekintettel arra, hogy az előbbi erőmű esetében a 2015. június 28-i fent hivatkozott törvény végrehajtását szolgáló közigazgatási aktusokat kell elfogadni?
c) Az ország villamosenergia-ellátásának biztonsága nyomós közérdeken alapuló kényszerítő indoknak minősül-e, amely lehetővé teszi az Aarhusi Egyezmény 2. és 6. cikkétől való eltérést és/vagy ezek alkalmazásának felfüggesztését?
- 6) a) Esetlegesen az Espooi Egyezménnyel és az Aarhusi Egyezménnyel összefüggésben úgy kell-e értelmezni a [KHV-irányelv] II. mellékletének 13.a) pontjával együttesen értelmezett 1. cikkének (2) bekezdését, hogy e rendelkezést kell alkalmazni egy atomerőmű leállítására és az általa megvalósított ipari villamosenergia-termelés befejezésére meghatározott határidő elhalasztására, amely a jelen ügyszóhoz hasonlóan a Doel 1 és a Doel 2 atomerőműre fordított jelentős beruházásokat és a biztonsági fejlesztéseket von maga után?
b) Amennyiben az a) pontban megfogalmazott kérdésre igenlő választ kell adni, úgy kell-e értelmezni a [KHV-irányelv] 2–8. és 11. cikkét, valamint az I., a II. és a III. mellékletét, hogy e rendelkezéseket az olyan jogalkotási aktusok elfogadása előtt kell alkalmazni, mint amilyen a [2015. június 28-i törvény], amelynek 2. cikke elhalasztja a Doel 1 és a Doel 2 atomerőmű leállítására és az általuk megvalósított ipari villamosenergia-termelés befejezésére meghatározott határidőt?

- c) Eltérően alakul-e az a) és a b) pontban megfogalmazott kérdésre adandó válasz attól függően, hogy a kérdés a Doel 1 vagy a Doel 2 erőműre vonatkozik, tekintettel arra, hogy az előbbi erőmű esetében a 2015. június 28-i fent hivatkozott törvény végrehajtását szolgáló közigazgatási aktusokat kell elfogadni?
- d) Amennyiben az a) pontban megfogalmazott kérdésre igenlő választ kell adni, úgy kell-e értelmezni a [KHV-irányelv] 2. cikkének (4) bekezdését, hogy az az ország villamosenergia-ellátásának biztonságához kapcsolódó nyomós közérdeken alapuló kényszerítő indok alapján lehetővé teszi azt, hogy az atomerőművek leállításának elhalasztása mentesüljön a [KHV-irányelv] 2–8. és 11. cikkének alkalmazása alól?
- 7) Úgy kell-e értelmezni a [KHV-irányelv] 1. cikkének (4) bekezdése értelmében vett »különleges jogszabály« fogalmát, hogy az a [2015. június 28-i törvényhez] hasonló jogalkotási aktusokat többek között az e törvény elfogadása keretében készített és a fent hivatkozott irányelv céljainak elérésére alkalmas tanulmányok és lefolytatott meghallgatások figyelembevételével kizárja az említett egyezmény hatálya alól?
- 8) a) Esetlegesen a [KHV-irányelvvvel], az Espooi Egyezményvel és az Aarhusi Egyezményvel összefüggésben úgy kell-e értelmezni az [élőhelyvédelmi] irányelv 6. cikkét a [madárvédelmi] irányelv 3. és 4. cikkével összefüggésben, hogy e rendelkezést kell alkalmazni a valamely atomerőmű leállítására és az általa megvalósított ipari villamosenergia-termelés befejezésére meghatározott határidő elhalasztására, amely a jelen ügyhöz hasonlóan a Doel 1 és a Doel 2 atomerőműre fordított jelentős beruházásokat és a biztonsági fejlesztéseket von maga után?
- b) Ha az a) pontban megfogalmazott kérdésre a válasz igenlő, úgy kell-e értelmezni az élőhelyvédelmi irányelv 6. cikkének (3) bekezdését, hogy azt az olyan jogalkotási aktusok elfogadása előtt kell alkalmazni, mint amilyen a [2015. június 28-i törvény], amelynek 2. cikke elhalasztja a Doel 1 és a Doel 2 atomerőmű leállítására és az általuk megvalósított ipari villamosenergia-termelés befejezésére meghatározott határidőt?
- c) Eltérően alakul-e az a) és a b) pontban megfogalmazott kérdésre adandó válasz attól függően, hogy a kérdés a Doel 1 vagy a Doel 2 erőműre vonatkozik, tekintettel arra, hogy az előbbi erőmű esetében a 2015. június 28-i fent hivatkozott törvény végrehajtását szolgáló közigazgatási aktusokat kell elfogadni?
- d) Ha az a) pontban megfogalmazott kérdésre a válasz igenlő, úgy kell-e értelmezni az élőhelyvédelmi irányelv 6. cikkének (4) bekezdését, hogy ez alapján az ország villamosenergia-ellátásának biztonságához kapcsolódó okok többek között a fent hivatkozott 2015. június 28-i törvény elfogadása keretében készített és a fent hivatkozott irányelv céljainak elérésére alkalmas tanulmányok és lefolytatott meghallgatások figyelembevételével nyomós közérdeken alapuló kényszerítő indokoknak tekinthetőek?
- 9) A nemzeti bíróság, amennyiben a fenti előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekre adott válaszok alapján meg kell állapítania, hogy a [2015. június 28-i] törvény nem tesz eleget a fent hivatkozott egyezményekből és irányelvekből eredő valamely kötelezettségnek, és az ország villamosenergia-ellátásának biztonsága sem tekinthető olyan nyomós közérdeken alapuló kényszerítő indoknak, amely lehetővé teszi az e kötelezettségektől való eltérést, fenntarthatja-e a 2015. június 28-i törvény joghatásait a jogbizonytalanság elkerülése és a környezeti hatásvizsgálatra, valamint a nyilvánosság részvételére vonatkozó, a fent hivatkozott egyezményekből vagy irányelvekből eredő kötelezettségek teljesítése érdekében?”

III. Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekről

A hatodik és hetedik, a KHV-irányelvre vonatkozó kérdésről

1. A hatodik kérdés a)-c) pontjáról

- 59 A kérdést előterjesztő bíróság a hatodik kérdésének az a)-c) pontjával, amelyeket együttesen célszerű vizsgálni, lényegében arra vár választ, hogy a KHV-irányelv 1. cikke (2) bekezdése a) pontjának első francia bekezdését és 2. cikkének (1) bekezdését úgy kell-e értelmezni, hogy a valamely üzemén kívül helyezett atomerőmű által végzett ipari villamosenergia-termelésnek a hozzávetőleg tízéves időtartamra való újraindítása, amely azzal a hatással jár, hogy az ezen erőmű leállítására és a tevékenységének a befejezésére vonatkozóan a nemzeti jogalkotó által eredetileg meghatározott határidőt tíz évvel elhalasztják, valamint a valamely üzemelő erőmű leállítására és az általa végzett villamosenergia-termelésnek a befejezésére vonatkozóan az ugyanezen jogalkotó által eredetileg előírt határidőnek a szintén tíz évvel való elhalasztása – amely intézkedések az érintett erőművek tekintetében végzett korszerűsítési munkálatokkal járnak – az említett irányelv értelmében vett „projektet” képeznek, és adott esetben ezen intézkedések és munkálatok tekintetében az említett intézkedéseknek a nemzeti jogalkotó által történő elfogadását megelőzően kell-e környezeti hatásvizsgálatot végezni. A kérdést előterjesztő bíróságban továbbá az a kérdés merült fel, hogy releváns-e az a körülmény, hogy az előtte vitatott intézkedések végrehajtása az érintett két erőmű egyike esetében további aktusok elfogadását követeli meg, mint például ipari villamosenergia-termelésre vonatkozó új egyedi engedély kiállítását.
- 60 Mivel a KHV-irányelv (1) preambulumbekzdése szerint ezen irányelv kodifikálja a 85/337 irányelvet, a Bíróság által az ezen utóbbi irányelv rendelkezéseire vonatkozóan alkalmazott értelmezés a KHV-irányelvre is vonatkozik abban az esetben, ha a két irányelv rendelkezései egyezők.

a) A „projektnek” a KHV-irányelv értelmében vett fogalmáról

- 61 Emlékeztetni kell arra, hogy a „projekt” fogalmának a KHV-irányelv 1. cikke (2) bekezdésének a) pontjában foglalt meghatározása e rendelkezés első francia bekezdésében épületek vagy egyéb létesítmények kivitelezésére, második francia bekezdésében pedig a természetes környezetbe és tájba való egyéb beavatkozásokra vonatkozik, az utóbbi beavatkozásokba beleértve az ásványkincsek kiaknázását is.
- 62 A Bíróság ítélkezési gyakorlatából az következik, hogy a „projekt” kifejezés különösen a KHV-irányelv 1. cikke (2) bekezdése a) pontjának első francia bekezdésére tekintettel a területet fizikailag érintő munkálatokra vagy beavatkozásokra vonatkozik (lásd ebben az értelemben: 2012. április 19-i Pro-Braine és társai ítélet, C-121/11, EU:C:2012:225, 31. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 63 A kérdést előterjesztő bíróság által előterjesztett kérdés arra vonatkozik, hogy az alapügy tárgyát képező intézkedések minősíthetők-e ezen fogalomba tartozóként abban az esetben, ha a végrehajtásukhoz a két érintett erőmű tekintetében jelentős beruházások és korszerűsítési munkálatok szükségesek, amelyek tehát ezen intézkedéseket szükségszerűen kísérik.
- 64 A Bíróság rendelkezésére álló iratokból ugyanis kitűnik, hogy az alapügy tárgyát képező intézkedések a Doel 1 és Doel 2 erőművek fejlesztési munkálatainak a végrehajtását maguk után vonják, amely munkálatok célja ezen erőművek korszerűsítése, és a jelenlegi biztonsági normák tiszteletben tartásának a biztosítása, amint arról az erre szánt 700 millió euró összegű pénzügyi keret tanúskodik.

- 65 Az előzetes döntéshozatalra utaló határozat szerint a 2015. november 30-i megállapodás előírja egy úgynevezett „megújítási” beruházási terv végrehajtását, amelynek a leírása szerint azon munkálatokról van szó, amelyek szükségesek a két erőmű üzemeltetési időtartamának a meghosszabbításához, és amelyek többek között azokat a beruházásokat foglalják magukban, amelyeket az AFCN az LTO-terv keretében jóváhagyott a létesítményeknek az elöregedés miatti pótlására és az egyéb létesítmények korszerűsítésére, továbbá a negyedik időszakos biztonsági felülvizsgálat, valamint a fukushimai (Japán) balesetet követően elvégzett stressztesztek következtében alkalmazandó módosításokra vonatkozóan.
- 66 Konkrétan, a Bíróság rendelkezésére álló iratanyagból az tűnik ki, hogy e munkálatoknak többek között a Doel 1 és Doel 2 erőművek boltozatának a korszerűsítésére, a kiégett fűtőelemek tárolómedencéinek a felújítására, egy új szivattyútelep létesítésére, és a talapzatnak az említett erőművek árvizekkel szembeni megfelelőbb védelmét szolgáló átalakítására kell irányulniuk. E munkálatok nem csupán a meglévő struktúrák fejlesztését foglalják magukban, hanem három épület megépítését is, amelyek közül kettő a ventillációs rendszereknek biztosít helyet, a harmadik pedig egy tűzvédelmi berendezésnek. Márpedig az ilyen munkálatok olyan jellegűek, hogy a Bíróság ítélkezési gyakorlata értelmében fizikailag érintik az adott területet.
- 67 Ezenfelül bár igaz, hogy e munkálatokat nem a 2015. június 28-i törvény említi, hanem a 2015. november 30-i megállapodás, azok szorosan kapcsolódnak a belga jogalkotó által elfogadott intézkedésekhez.
- 68 Ezen utóbbiakat ugyanis az ipari energiatermelés időtartama meghosszabbításának az említett intézkedések által előírt terjedelmére tekintettel nem lehetett volna megszavazni anélkül, hogy a belga jogalkotó előzetesen ne ismerje az intézkedésekkel járó korszerűsítési munkálatok jellegét, műszaki és pénzügyi kivitelezhetőségét, valamint az azok végrehajtása által megkívánt beruházásokat. Ezenfelül a 2015. június 28-i törvény indokolása és annak előkészítő munkadokumentumai kifejezetten említik e korszerűsítési munkálatokat és beruházásokat.
- 69 Meg kell állapítani továbbá, hogy a kérdést előterjesztő bíróság előtt vitatott intézkedések és az előző pontban említett beruházások közötti ezen lényeges kapcsolatot az is megerősíti, hogy a 2015. június 28-i törvény a 2003. január 31-i törvény 4. cikkébe beillesztett egy 3. §-t, amely azt írja elő, hogy abban az esetben, ha a Doel 1 és Doel 2 erőművek tulajdonosa és a belga állam nem köt megállapodást legkésőbb 2015. november 30-ig, a király ezen erőművek leállításának az időpontját előrehozza 2016. március 31-re.
- 70 Ezenfelül a Bíróság rendelkezésére álló iratanyagból az is következik, hogy a két erőmű üzemeltetője jogi kötelezettséget vállalt arra, hogy a 2019-es év végéig az összes említett munkálatot elvégzi.
- 71 E különböző tényezőkre tekintettel annak értékelése keretében, hogy a jelen ügyben a KHV-irányelv 1. cikke (2) bekezdése a) pontjának első francia bekezdése értelmében vett projektről van-e szó, az alapügy tárgyát képezőkhöz hasonló intézkedések nem választhatók el mesterségesen azoktól a munkálatoktól, amelyek ezen intézkedésekhez elválaszthatatlanul kapcsolódnak. Következésképpen meg kell állapítani, hogy az ilyen intézkedések és az azokhoz elválaszthatatlanul kapcsolódó korszerűsítési munkálatok együttesen az e rendelkezés értelmében vett, egyetlen projektet alkotnak, ami a kérdést előterjesztő bíróság által elvégzendő ténybeli értékelés tárgyát képezi.
- 72 Az a körülmény, hogy ezen intézkedések végrehajtása a két érintett erőmű közül az egyik esetében további aktusok elfogadását kívánja meg, mint például ipari villamosenergia-termelésre vonatkozó új egyedi engedély kiállítását nem módosíthatja ezt az értékelést.

b) A környezeti hatásvizsgálat szükségességéről

- 73 Előzetesen emlékeztetni kell arra, hogy a KHV-irányelv 1. cikke (2) bekezdésének a) pontja értelmében vett projekteket érintően az engedélyezést megelőzően ezen irányelv 2. cikkének (1) bekezdése szerint környezeti hatásvizsgálatot kell végezni abban az esetben, ha azok a jellegüknél, méretüknél vagy elhelyezkedésüknél fogva a környezetre várhatóan jelentős hatást gyakorolnak.
- 74 Ezenfelül a KHV-irányelv 2. cikkének (1) bekezdése nem követeli meg, hogy a környezetre várhatóan jelentős hatást gyakorló minden projektet alá vessenek az ezen irányelv által előírt vizsgálatnak, hanem annak csak az említett irányelv 4. cikkében említett projekteket kell alávetni, és e cikk az irányelv I. és II. mellékletében felsorolt projektekre hivatkozik (lásd ebben az értelemben: 2011. március 17-i Brussels Hoofdstedelijk Gewest és társai ítélet, C-275/09, EU:C:2011:154, 25. pont).
- 75 Végezetül, a KHV-irányelv 2. cikke (1) bekezdésének és 4. cikke (1) bekezdésének egymással összefüggésben való értelmezéséből az következik, hogy azok a projektek, amelyek ezen irányelv I. mellékletének a hatálya alá tartoznak, a természetüknél fogva a környezetre jelentős hatást gyakorolhatnak, és azokat kötelezően környezeti hatásvizsgálatnak kell alávetni (lásd ebben az értelemben, e vizsgálati kötelezettségre vonatkozóan: 2011. november 24-i Bizottság kontra Spanyolország ítélet, C-404/09, EU:C:2011:768, 74. pont; 2015. február 11-i Marktgemeinde Straßwalchen és társai ítélet, C-531/13, EU:C:2015:79, 20. pont).

1) A KHV-irányelv I. és II. mellékletének alkalmazásáról

- 76 A KHV-irányelv I. melléklete 2. pontjának b) alpontja azon projektek között, amelyeket az irányelv 4. cikkének (1) bekezdése értelmében környezeti hatásvizsgálatnak kell alávetni az irányelv 5–10. cikkének megfelelően, megemlíti az atomerőműveket és egyéb atomreaktorokat, ideértve az ilyen erőművek és reaktorok leszerelését és üzemen kívül helyezését.
- 77 Értékelni kell tehát, hogy az alapügy tárgyát képezőkhöz hasonló intézkedések az azokhoz elválaszthatatlanul kapcsolódó munkálatokkal együtt a KHV-irányelv I. melléklete 24. pontjának hatálya alá tartozhatnak-e, amely a következőket említi: „az e mellékletben felsorolt projektek bármilyen változtatása vagy bővítése, ha az ilyen változtatás vagy bővítés önmagában eléri az e mellékletben adott esetben meghatározott küszöbértékeket”, vagy ezen irányelv II. melléklete 13. pontja a) alpontjának hatálya alá, amely a következőkre hivatkozik: „az I. vagy ebben a mellékletben felsorolt már engedélyezett, kivitelezett vagy kivitelezés alatt lévő projektek bármely olyan megváltoztatása vagy bővítése, amelynek jelentős ártalmas hatása van a környezetre (az I. mellékletben nem szereplő változtatás vagy bővítés)”.
- 78 Ami a KHV-irányelv I. mellékletének 24. pontját illeti, annak megfogalmazásából és szerkezetéből az következik, hogy az a projekt olyan változtatására vagy bővítésére vonatkozik, amely a jellegénél vagy a kiterjedésénél fogva a környezetre gyakorolt hatás tekintetében hasonló kockázatokat hordoz, mint maga a projekt.
- 79 Az alapügy tárgyát képező, hatásukat tekintve a két érintett erőmű ipari villamosenergia-termelésére vonatkozó engedélynek a 2003. január 31-i törvény által korábban negyven évre korlátozott időtartamát tízéves, jelentős időszakra meghosszabbító intézkedéseket azokkal a jelentős felújítási munkálatokkal együtt, amelyeket ezen erőművek előregedettsége és az erőműveknek a biztonsági szabályokkal való összhangba hozására vonatkozó kötelezettség szükségessé tesz, olyanoknak kell tekinteni, amelyek a környezetre gyakorolt hatásokat érintő kockázatok tekintetében hasonló nagyságrendűek, mint az említett erőművek üzembe helyezése.

- 80 Következésképpen meg kell állapítani, hogy ezen intézkedések és e munkálatok a KHV-irányelv I. melléklete 24. pontjának hatálya alá tartoznak. Az ilyen projekt ugyanis a természeténél fogva azzal a kockázattal jár, hogy az irányelv 2. cikkének (1) bekezdése értelmében a környezetre jelentős hatást gyakorol, és azt az említett irányelv 4. cikkének (1) bekezdése szerint kötelezően környezeti hatásvizsgálatnak kell alávetni.
- 81 Ezenkívül mivel a Doel 1 és Doel 2 erőmű a Belga Királyság és a Holland Királyság közötti határ közelében helyezkedik el, nem vitatható, hogy az ilyen projekt ugyanezen irányelv 7. cikkének (1) bekezdése értelmében várhatóan jelentős hatással lesz a környezetre ez utóbbi tagállam területén.

2) Arról az időpontról, amikor a környezeti hatásvizsgálatot el kell végezni

- 82 A KHV-irányelv 2. cikkének (1) bekezdése azt írja elő, hogy az abban előírt környezeti hatásvizsgálatot az annak tárgyát képező projektre vonatkozó „engedély megadása előtt” kell elvégezni.
- 83 Amint azt a Bíróság már hangsúlyozta, az ilyen vizsgálat előzetes jellegét annak szükségessége igazolja, hogy az illetékes hatóság a döntéshozatali folyamatban a lehető leghamarabb figyelembe vegye minden műszaki tervezési és döntési eljárásnak a környezetre gyakorolt hatását annak érdekében, hogy eleve el lehessen kerülni a szennyezés és a zavaró hatások kialakulását ahelyett, hogy ezekkel a hatásokkal utólag kelljen leküzdeni (2018. május 31-i Bizottság kontra Lengyelország ítélet, C-526/16, nem tették közzé, EU:C:2018:356, 75. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 84 Arra is rá kell mutatni, hogy a KHV-irányelv 1. cikke (2) bekezdésének c) pontja az „engedély” fogalmát úgy határozza meg, hogy az a hatáskörrel rendelkező hatóság vagy hatóságok olyan döntése, amely feljogosítja a projektgazdát a projekt elvégzésére, aminek teljesülését főszabály szerint a kérdést előterjesztő bíróságnak kell megállapítania az alkalmazandó nemzeti szabályozás szerint.
- 85 Ezenfelül ha a nemzeti jog több szakaszból álló engedélyezési eljárást ír elő, valamely projekt környezeti hatásvizsgálatát főszabály szerint el kell végezni, amint meghatározható és megvizsgálható a projekt által várhatóan a környezetre gyakorolt valamennyi hatás (2004. január 7-i Wells ítélet, C-201/02, EU:C:2004:12, 52. pont; 2008. február 28-i Abraham és társai ítélet, C-2/07, EU:C:2008:133, 26. pont).
- 86 Így ha az egyik szakasz az alaphatározat és a másik a végrehajtási határozat, amely nem haladhatja meg az alaphatározat által meghatározott paramétereket, a projekt által várhatóan a környezetre gyakorolt hatásokat az alaphatározatra vonatkozó eljárás során kell azonosítani és megvizsgálni. Ha ezek a hatások csak a végrehajtási határozatra vonatkozó eljárás során azonosíthatók, akkor kell a vizsgálatot ez utóbbi eljárás során elvégezni (2004. január 7-i Wells ítélet, C-201/02, EU:C:2004:12, 52. pont; 2008. február 28-i Abraham és társai ítélet, C-2/07, EU:C:2008:133, 26. pont).
- 87 A jelen ügyben, bár a kérdést előterjesztő bíróságnak kell megállapítania az alkalmazandó nemzeti szabályozás alapján, hogy a 2015. június 28-i törvény a KHV-irányelv 1. cikke (2) bekezdésének c) pontja értelmében engedélynek minősül-e, már le kell szögezni azt, hogy e törvény pontosan és feltétel nélkül előírja egyrészt egy üzemén kívül helyezett atomerőmű által végzett ipari villamosenergia-termelésnek a hozzávetőleg tízéves időtartamra való újraindítását, amely azzal a hatással jár, hogy az ezen erőmű leállítására és az általa végzett ipari villamosenergia-termelés befejezésére vonatkozóan a nemzeti jogalkotó által eredetileg meghatározott határidőt tíz évvel elhalasztják, másrészt pedig egy üzemelő erőmű villamosenergia-termelésének a befejezésére vonatkozóan a nemzeti jogalkotó által eredetileg előírt határidőnek a szintén tíz évvel való elhalasztását.
- 88 Ebből következően, még ha ezen intézkedések végrehajtása szükségessé teszi is olyan további aktusok bonyolult és szabályozott eljárás keretében történő elfogadását, amelyek célja többek között a nukleáris eredetű ipari villamosenergia-termelésre alkalmazandó biztonsági szabályok betartásának a biztosítása,

és még ha az említett intézkedések, amint az a 2015. június 28-i törvény indokolásából kitűnik, az AFCN előzetes jóváhagyásának a tárgyát képezik is, továbbra is igaz, hogy ezen intézkedések, amint azokat a nemzeti jogalkotó elfogadja, meghatározzák a projekt alapvető jellemzőit, és azok a továbbiakban *a priori* nem tárgyalhatók meg és nem vitathatók.

- 89 Ami azt a körülményt illeti, hogy e projekt végrehajtásához a két érintett erőmű közül az egyik esetében ipari villamosenergia-termelésre vonatkozó új egyedi engedély kiállítása szükséges, ez nem igazolhatja azt, hogy a projekt környezetre gyakorolt hatásait csupán e törvény elfogadását követően vizsgálják. Meg kell állapítani továbbá, hogy a kérdést előterjesztő bíróság által közölt információk szerint ezen elfogadást megelőzően a belga parlament tudomására hozták a radioaktív hulladék azon többletmennyiségét, amelyet az alapügy tárgyát képező intézkedések eredményezhetnek, amely nevezetesen 350 m³.
- 90 Ezenfelül, amint az a jelen ítélet 63–71. pontjában megállapításra került, az alapügy tárgyát képező intézkedések az azokhoz elválaszthatatlanul kapcsolódó korszerűsítési munkálatokkal együtt a KHV-irányelv 1. cikke (2) bekezdése a) pontjának első francia bekezdése értelmében projektet képeznek.
- 91 Ebben a kontextusban első látásra úgy tűnik, hogy a 2015. június 28-i törvény a KHV-irányelv 1. cikke (2) bekezdésének c) pontja értelmében engedélynek minősül, vagy legalábbis a szóban forgó projekt engedélyezési eljárásának az első szakaszát képezi a projekt alapvető jellemzői vonatkozásában.
- 92 Ami másodszor azt a kérdést illeti, hogy a környezeti hatásvizsgálatnak az alapügy tárgyát képező intézkedésekhez elválaszthatatlanul kapcsolódó munkálatokra is ki kell-e terjednie, erre igennel kell felelni abban az esetben, ha mind a munkálatok, mind azoknak a környezetre gyakorolt potenciális hatásai az engedélyezési eljárás ezen szakaszában kellőképpen azonosíthatók, aminek a teljesülését a kérdést előterjesztő bíróságnak kell vizsgálnia. Ezzel kapcsolatban az előzetes döntéshozatalra utaló határozatból kitűnik, hogy amint azt a Bíróság a jelen ítélet 68. pontjában már hangsúlyozta, a 2015. június 28-i törvényben foglalt intézkedések által megkívánt munkálatok jellege és összege szintén ismert volt a belga parlament számára e törvény elfogadását megelőzően.
- 93 Ezenfelül, mivel az alapügy tárgyát képező projekt jelentős hatással lehet a környezetre egy másik tagállam területén, meg kell állapítani, hogy annak tekintetében a KHV-irányelv 7. cikkének megfelelő, a határokon áttérő hatásokra vonatkozó vizsgálati eljárást is el kell végezni.
- 94 A fentiekre tekintettel a hatodik kérdés a)-c) pontjára azt a választ kell adni, hogy a KHV-irányelv 1. cikke (2) bekezdése a) pontjának első francia bekezdését, 2. cikkének (1) bekezdését és 4. cikkének (1) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy a valamely üzemén kívül helyezett atomerőmű által végzett ipari villamosenergia-termelésnek a hozzávetőleg tízéves időtartamra való újraindítása, amely azzal a hatással jár, hogy az ezen erőmű leállítására és a tevékenységének a befejezésére vonatkozóan a nemzeti jogalkotó által eredetileg meghatározott határidőt tíz évvel elhalasztják, valamint a valamely üzemelő erőmű leállítására és az általa végzett ipari villamosenergia-termelésnek a befejezésére vonatkozóan az ugyanezen jogalkotó által eredetileg előírt határidőnek a szintén tíz évvel való elhalasztása – amely intézkedések az érintett erőművek tekintetében végzett, a területet fizikailag érintő korszerűsítési munkálatokkal járnak – az említett irányelv értelmében vett „projektet” képeznek, amely tekintetében főszabály szerint és a kérdést előterjesztő bíróság által végzendő vizsgálatokra is figyelemmel környezeti hatásvizsgálatot kell végezni ezen intézkedések elfogadását megelőzően. Az a körülmény, hogy ezen utóbbiak végrehajtásához további aktusok elfogadása szükséges, mint például az egyik érintett erőmű esetében ipari villamosenergia-termelésre vonatkozó új egyedi engedély kiállítása, nem meghatározó e tekintetben. Az említett intézkedésekhez elválaszthatatlanul kapcsolódó munkálatok tekintetében ezen intézkedések elfogadását megelőzően szintén ilyen vizsgálatot kell végezni, ha azok természete és a környezetre gyakorolt potenciális hatásaik e szakaszban kellőképpen azonosíthatók, aminek a vizsgálata a kérdést előterjesztő bíróság feladata.

2. A hatodik kérdés d) pontjáról

- 95 A kérdést előterjesztő bíróság a hatodik kérdésnek d) pontjával lényegében arra vár választ, hogy a KHV-irányelv 2. cikkének (4) bekezdését úgy kell-e értelmezni, hogy az alapügy tárgyát képezőhöz hasonló projekt mentesíthető a környezeti hatásvizsgálat alól az érintett tagállam villamosenergia-ellátásának a biztonságához kapcsolódó indokok miatt.
- 96 A KHV-irányelv 2. cikke (4) bekezdésének első albekezdése értelmében a tagállamok kivételes esetekben egyes projekteket teljesen vagy részben mentesíthetnek az irányelvben meghatározott rendelkezések hatálya alól, e lehetőség azonban nem sértheti az említett irányelv 7. cikkét, amely azon tagállam kötelezettségeire vonatkozik, amelynek területén olyan projekt végrehajtását tervezik, amely egy másik tagállamban várhatóan jelentős hatást gyakorol a környezetre.
- 97 Bár nem zárható ki, hogy a tagállam villamosenergia-ellátását érintő biztonság biztosításának a szükségessége a KHV-irányelv 2. cikke (4) bekezdése első albekezdésének értelmében vett kivételes esetnek minősülhet, és így igazolhatja valamely projektnek a környezeti hatásvizsgálat alóli mentesítését, emlékeztetni kell arra, hogy ezen irányelv 2. cikke (4) bekezdése második albekezdésének a)-c) pontja az e mentesítésre hivatkozni kívánó tagállamok számára különleges kötelezettségeket ír elő.
- 98 Az ilyen esetben ugyanis az érintett tagállamok kötelesek megvizsgálni, hogy egyéb vizsgálati mód megfelelő-e, kötelesek az ennek keretében szerzett információkat az érintett nyilvánosság rendelkezésére bocsátani, és kötelesek arra, hogy az engedély megadása előtt a Bizottságot tájékoztassák a mentesítés okairól, és rendelkezésére bocsássák az adott esetben a saját állampolgáraik számára hozzáférhetővé tett adatokat.
- 99 Amint azt a főtanácsnok az indítványának a 150. pontjában megállapította, e kötelezettségek nem pusztán alakiságokat képeznek, hanem olyan feltételek, amelyek azt célozzák, hogy a lehető legnagyobb mértékben biztosított legyen a KHV-irányelv céljainak a tiszteletben tartása.
- 100 A jelen ügyben, bár a kérdést előterjesztő bíróságnak kell vizsgálnia az említett kötelezettségeknek a Belga Királyság általi tiszteletben tartását, már eleve megállapítható, hogy a Bizottság az írásbeli észrevételeiben közli, hogy e tagállam nem tájékoztatta az említett mentesítés alkalmazásáról.
- 101 Ezenfelül a KHV-irányelv 2. cikkének (4) bekezdése a projektnek a környezeti hatásvizsgálat alóli mentesítését csak abban az esetben teszi lehetővé, ha az érintett tagállam bizonyítani tudja, hogy a villamosenergia-ellátás biztonságát érintő veszély, amelyre hivatkozik, észszerűen valószínű, és e projekt sürgős jellegű, ami alapján igazolható az ilyen vizsgálat elmaradása. Az ilyen mentesítés továbbá, amint az a jelen ítélet 96. pontjában megállapításra került, az említett irányelvnek a határokon áttérjedő hatású projektek vizsgálatára vonatkozó 7. cikkének sérelme nélkül alkalmazandó.
- 102 A fentiekre tekintettel a hatodik kérdés d) pontjára azt a választ kell adni, hogy a KHV-irányelv 2. cikkének (4) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy az csak abban az esetben engedélyezi valamely tagállam számára, hogy az alapügy tárgyát képezőhöz hasonló projektet mentesítsen a környezeti hatásvizsgálat alól a villamosenergia-ellátása biztonságának a biztosítása céljából, ha e tagállam bizonyítja, hogy az említett energiaellátás biztonságát érintő veszély észszerűen valószínű, és a szóban forgó projekt sürgős jellegű, ami alapján igazolható az ilyen vizsgálat elmaradása, feltéve, hogy tiszteletben tartják az említett irányelv 2. cikke (4) bekezdése második albekezdésének a)-c) pontjában előírt kötelezettségeket. Az ilyen mentesítési lehetőség ugyanakkor nem érintheti az érintett tagállamra vonatkozóan az említett irányelv 7. cikkében előírt kötelezettségeket.

3. A hetedik kérdésről

- 103 A kérdést előterjesztő bíróság a hetedik kérdésével lényegében arra vár választ, hogy a KHV-irányelv 1. cikkének (4) bekezdését úgy kell-e értelmezni, hogy az alapügy tárgyát képezőhöz hasonló nemzeti szabályozás e rendelkezés értelmében vett különleges nemzeti jogszabálynak minősül, amely e rendelkezés szerint ki van zárva ezen irányelv hatálya alól.
- 104 E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy a KHV-irányelv 1. cikkének (4) bekezdése, amely átvette a 85/337 irányelv 1. cikke (5) bekezdésének rendelkezését, valamely projektnek a KHV-irányelv hatálya alóli kizárását két feltétel tiszteletben tartásához köti.
- 105 Az első feltétel azt követeli meg, hogy a projektet különleges nemzeti jogszabály keretében fogadják el, amely ugyanazokkal a jellemzőkkel rendelkezik, mint egy engedély. Ezen aktusnak többek között meg kell adnia a projektgazdának a projekt kivitelezésére vonatkozó jogokat (lásd ebben az értelemben: 2012. február 16-i Solvay és társai ítélet, C-182/10, EU:C:2012:82, 32. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 106 A projektet ezenkívül részleteiben, vagyis kellően pontos és végleges módon kell elfogadni úgy, hogy az azt elfogadó jogalkotási aktusnak az engedélyhez hasonlóan és jogalkotói mérlegelést követően magában kell foglalnia a projektnek a környezeti hatásvizsgálat szempontjából jelentőséggel bíró valamennyi elemét. A jogalkotási aktusnak tanúsítania kell, hogy a KHV-irányelv célkitűzéseit az érintett projektet illetően elérték (lásd ebben az értelemben: 2012. február 16-i Solvay és társai ítélet, C-182/10, EU:C:2012:82, 33. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 107 Ebből következik, hogy egy jogi aktus nem tekinthető úgy, hogy valamely projektet a KHV-irányelv 1. cikkének (4) bekezdése értelmében véve részleteiben fogad el, amennyiben nem tartalmazza az e projekt környezeti hatásvizsgálatához szükséges elemeket, vagy amennyiben a projekt kivitelezésére vonatkozó jogok projektgazdának történő megadásához más aktusok elfogadását teszi szükségessé (lásd ebben az értelemben: 2012. február 16-i Solvay és társai ítélet, C-182/10, EU:C:2012:82, 34. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 108 A KHV-irányelv 1. cikkének (4) bekezdésében előírt második feltétel azt követeli meg, hogy ezen irányelv céljai, az információk rendelkezésre bocsátását is ideértve, a jogalkotási folyamaton keresztül megvalósuljanak. Az említett irányelv 2. cikkének (1) bekezdéséből ugyanis az következik, hogy ezen utóbbi fő célja annak biztosítása, hogy az engedély megadása előtt többek között a jellegüknél, méretüknél vagy elhelyezkedésüknél fogva a környezetre várhatóan jelentős hatást gyakorló projektek esetében hatásvizsgálatot végezzenek (lásd ebben az értelemben: 2012. február 16-i Solvay és társai ítélet, C-182/10, EU:C:2012:82, 35. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 109 Következésképpen a jogalkotónak a szóban forgó projekt elfogadásának időpontjában kielégítő információval kell rendelkeznie. E tekintetben a KHV-irányelv 5. cikkének (3) bekezdéséből következik, hogy a projektgazdának olyan információkat kell benyújtania, amelyek tartalmazzák legalább a projekt leírását a projekt helyére, kialakítására és méretére vonatkozó információkkal, a jelentős kedvezőtlen hatások elkerülésére, csökkentésére és – lehetőség szerint – megszüntetésére tervezett intézkedések leírását, valamint a projekt várható fő környezeti hatásainak meghatározásához és vizsgálatához szükséges adatokat, a projektgazda által megvizsgált főbb alternatívák áttekintését, és a választás főbb okainak megjelölését, figyelembe véve a környezeti hatásokat, valamint e különböző adatok nem technikai jellegű összefoglalását (lásd ebben az értelemben: 2011. október 18-i Boxus és társai ítélet, C-128/09–C-131/09, C-134/09 és C-135/09, EU:C:2011:667, 43. pont; 2012. február 16-i Solvay és társai ítélet, C-182/10, EU:C:2012:82, 37. pont).
- 110 A jelen ügyben a kérdést előterjesztő bíróságnak kell megállapítania, hogy e feltételeket tiszteletben tartották-e, figyelembe véve mind az elfogadott jogalkotási aktus tartalmát, mind az annak elfogadásához vezető jogalkotási eljárás egészét és különösen az előkészítő iratokat és a parlamenti

vitákat (lásd ebben az értelemben: 2011. október 18-i Boxus és társai ítélet, C-128/09–C-131/09, C-134/09 és C-135/09, EU:C:2011:667, 47. pont; 2012. február 16-i Solvay és társai ítélet, C-182/10, EU:C:2012:82, 41. pont).

- 111 Ugyanakkor a Bíróság tudomására hozott információkra tekintettel úgy tűnik, hogy a jelen ügyben ez a helyzet nem áll fenn.
- 112 Bár a kérdést előterjesztő bíróság említi a 2015. június 28-i törvény elfogadását megelőző tanulmányokat és meghallgatásokat, a Bíróság rendelkezésére álló iratokból nem tűnik ki, hogy a nemzeti jogalkotónak tudomása lett volna a jelen ítélet 109. pontjában említett információkról, ideértve az alapügy tárgyát képező, azon intézkedéseket érintő információkat, és az ezen intézkedésekhez elválaszthatatlanul kapcsolódó, azon munkálatokat érintő információkat, amelyekkel kapcsolatban a hatodik kérdés a)-c) pontjára adott válasz keretében megállapításra került, hogy egyetlen projektet képeznek.
- 113 Ezenfelül, amint az többek között a jelen ítélet 91. pontjából következik, lehetséges, hogy az olyan törvény, mint a 2015. június 28-i, az alapügy tárgyát képező projektet érintő engedélyezési eljárásnak csupán az első szakaszát képezi az e projekt miatt szükséges munkálatok tekintetében, így az szintén nem felelne meg a projektnek a KHV-irányelv hatálya alóli kizárásához szükséges, az irányelv 1. cikkének (4) bekezdésében előírt egyik feltételnek, amely nevezetesen a különleges jogszabály keretében részletes módon való elfogadásra vonatkozik.
- 114 A fentiekre tekintettel a hetedik kérdésre azt a választ kell adni, hogy a KHV-irányelv 1. cikkének (4) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy az alapügy tárgyát képezőhöz hasonló nemzeti szabályozás nem minősül e rendelkezés értelmében vett különleges nemzeti jogszabálynak, amely e rendelkezés szerint ki van zárva ezen irányelv hatálya alól.

B. A nyolcadik, az élőhelyvédelmi irányelvre vonatkozó kérdésről

1. A nyolcadik kérdés a)-c) pontjáról

- 115 A kérdést előterjesztő bíróság a nyolcadik kérdésének a)-c) pontjával lényegében arra vár választ, hogy az élőhelyvédelmi irányelv 6. cikkének (3) bekezdését a madárvédelmi irányelv 3. és 4. cikkével összefüggésben, és adott esetben a KHV-irányelv alapján úgy kell-e értelmezni, hogy az alapügy tárgyát képezőkhöz hasonló intézkedések az azok által megkövetelt korszerűsítési munkálatokra és az aktuális biztonsági normákkal való összhangba hozatalt célzó munkálatokra tekintettel az e 6. cikk (3) bekezdése értelmében vett hatásvizsgálat-köteles tervnek vagy projektnek minősülnek, és adott esetben e hatásvizsgálatot az intézkedéseknek a jogalkotó általi elfogadását megelőzően kell-e elvégezni. A kérdést előterjesztő bíróság továbbá azt kérdezi, hogy e tekintetben különbséget kell-e tenni aszerint, hogy ezen intézkedések az alapügy tárgyát képező két erőmű közül az egyiket vagy a másikat érintik-e, tekintettel arra, hogy az egyik erőmű esetében olyan további végrehajtási aktusok elfogadása szükséges, mint például egy ipari villamosenergia-termelésre vonatkozó új egyedi engedély kiállítása.

a) Előzetes észrevételek

- 116 Az élőhelyvédelmi irányelv 6. cikke a tagállamokkal szemben egy sor különös kötelezettséget és eljárást állapít meg azzal a céllal, hogy – amint ezen irányelv 2. cikkének (2) bekezdéséből kitűnik – biztosítsa a közösségi jelentőségű természetes élőhelyek, valamint vadon élő állat- és növényfajok kedvező védettségi állapotának fenntartását, illetve adott esetben annak helyreállítását ugyanezen irányelv általánosabb céljának megvalósítása érdekében, amely az annak értelmében védett területek

tekintetében magas szintű környezetvédelem biztosítása (lásd ebben az értelemben: 2018. április 17-i Bizottság kontra Lengyelország [Białowieża-erdő] ítélet, C-441/17, EU:C:2018:255, 106. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

- 117 Az élőhelyvédelmi irányelv 6. cikkének (3) bekezdése olyan vizsgálati eljárást ír elő, amelynek célja, hogy előzetes ellenőrzési mechanizmus segítségével biztosítsa, hogy valamely tervet vagy projektet – amely nem kapcsolódik közvetlenül, illetve nem nélkülözhetetlen az érintett természeti terület kezeléséhez, de arra jelentős hatással lehet – csak akkor lehessen jóváhagyni, amennyiben nem befolyásolja hátrányosan az érintett természeti terület épségét (2018. április 17-i Bizottság kontra Lengyelország [Białowieża-erdő] ítélet, C-441/17, EU:C:2018:255, 108. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat; 2018. július 25-i Grace és Sweetman ítélet, C-164/17, EU:C:2018:593, 38. pont).
- 118 Ugyanezen 6. cikk (3) bekezdése az abban előírt vizsgálati eljárás tekintetében két szakaszt ír elő.
- 119 Az e rendelkezés első mondatában említett első szakasz valamely terv vagy projekt valamely védett területre kifejtett hatásaira vonatkozó megfelelő vizsgálat lefolytatásának kötelezettségét írja elő a tagállamok számára, amennyiben e terv vagy projekt valószínűleg jelentős hatással lesz e területre. Az ugyanezen rendelkezés második mondatában szereplő, az említett megfelelő vizsgálatot követő második szakasz egy ilyen terv vagy projekt engedélyezését attól teszi függővé, hogy az nem befolyásolja hátrányosan az érintett természeti terület épségét, ezen irányelv 6. cikke (4) bekezdésének rendelkezéseit figyelembe véve (2018. július 25-i Grace és Sweetman ítélet, C-164/17, EU:C:2018:593, 32. pont).
- 120 Ezenfelül a terv vagy projekt által az érintett területre gyakorolt hatások megfelelő vizsgálata azt jelenti, hogy annak engedélyezése előtt az adott területre vonatkozó legújabb tudományos ismeretekre figyelemmel meg kell határozni a terv vagy projekt minden olyan részletét, amely önmagában, illetve más tervvel vagy projekttel együtt kihatással lehet az e természeti terület megőrzésével kapcsolatos célkitűzésekre. Az illetékes nemzeti hatóságok csak akkor engedélyeznek valamely tevékenységet, ha megbizonyosodtak arról, hogy az nem jár az említett terület épségét veszélyeztető káros hatásokkal. Ez az eset akkor áll fenn, ha tudományos szempontok alapján nem marad semmilyen észszerű kétség a tekintetben, hogy ilyen hatások nem következnek be (2018. november 7-i Holohan és társai ítélet, C-461/17, EU:C:2018:883, 33. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 121 Arra is rá kell mutatni, hogy a különleges védelmi területekké minősített területek esetében az élőhelyvédelmi irányelv 7. cikke értelmében az ezen irányelv 6. cikkének (3) bekezdésében szereplő kötelezettségek lépnek a madárvédelmi irányelv 4. cikke (4) bekezdésének első mondatából eredő kötelezettségek helyébe az ezen utóbbi irányelv szerinti besorolás időpontjától, amennyiben az későbbi időpontra esik, mint az élőhelyvédelmi irányelv alkalmazásának időpontja (2018. április 17-i Bizottság kontra Lengyelország [Białowieża-erdő] ítélet, C-441/17, EU:C:2018:255, 109. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat; 2018. július 25-i Grace és Sweetman ítélet, C-164/17, EU:C:2018:593, 27. pont).

b) A „projektnek” az élőhelyvédelmi irányelv értelmében vett fogalmáról

- 122 Mivel az élőhelyvédelmi irányelv nem határozza meg a „projektnek” a 6. cikkének (3) bekezdése értelmében vett fogalmát, először is a „projektnek” a KHV-irányelv 1. cikke (2) bekezdésének a) pontja értelmében vett fogalmát kell figyelembe venni (lásd ebben az értelemben: 2004. szeptember 7-i Waddenvereniging és Vogelbeschermingsvereniging ítélet, C-127/02, EU:C:2004:482, 23., 24. és 26. pont; 2010. január 14-i Stadt Papenburg ítélet, C-226/08, EU:C:2010:10, 38. pont; 2014. július 17-i Bizottság kontra Görögország ítélet, C-600/12, nem tették közzé, EU:C:2014:2086, 75. pont; 2018. november 7-i Coöperatie Mobilisation for the Environment és társai ítélet, C-293/17 és C-294/17, EU:C:2018:882, 60. pont).

- 123 Ezenfelül a Bíróság már megállapította, hogy amennyiben egy tevékenység a KHV-irányelv hatálya alá tartozik, annak annál inkább az élőhelyvédelmi irányelv hatálya alá kell tartoznia (2018. november 7-i Coöperatie Mobilisation for the Environment és társai ítélet, C-293/17 és C-294/17, EU:C:2018:882, 65. pont).
- 124 Következésképpen, ha egy tevékenység a KHV-irányelv értelmében „projektnek” minősül, az az élőhelyvédelmi irányelv értelmében „projektnek” minősülhet (2018. november 7-i Coöperatie Mobilisation for the Environment és társai ítélet, C-293/17 és C-294/17, EU:C:2018:882, 66. pont).
- 125 A hatodik kérdés a)-c) pontjára adott válasza tekintettel meg kell állapítani, hogy az alapügy tárgyát képezőkhöz hasonló intézkedések az azokhoz elválaszthatatlanul kapcsolódó munkálatokkal együtt az élőhelyvédelmi irányelv értelmében projektet képeznek.
- 126 Ezenfelül nem vitatott, hogy az alapügy tárgyát képező projekt nem kapcsolódik és nem nélkülözhetetlen valamely védett terület kezeléséhez.
- 127 Végezetül emlékeztetni kell arra, hogy az, hogy valamely ismétlődő tevékenységet a nemzeti jog alapján az élőhelyvédelmi irányelv hatálybalépését megelőzően engedélyeztek, önmagában nem képezi akadályát annak, hogy az ilyen tevékenység minden későbbi beavatkozáskor ezen irányelv értelmében külön projektnek minősülhessen, ellenkező esetben e tevékenység állandóan ki lenne vonva az érintett területre gyakorolt hatások mindenféle előzetes vizsgálata alól (lásd ebben az értelemben: 2010. január 14-i Stadt Papenburg ítélet, C-226/08, EU:C:2010:10, 41. pont; 2018. november 7-i Coöperatie Mobilisation for the Environment és társai ítélet, C-293/17 és C-294/17, EU:C:2018:882, 77. pont).
- 128 Ehhez értékelni kell, hogy bizonyos tevékenységek – figyelemmel többek között azok gyakoriságára, jellegére vagy elvégzésének feltételeire – egységes műveletnek tekinthetők-e, és e tevékenységek az élőhelyvédelmi irányelv 6. cikke (3) bekezdésének értelmében vett egy és ugyanazon projektnek tekinthetők-e (lásd ebben az értelemben: 2010. január 14-i Stadt Papenburg ítélet, C-226/08, EU:C:2010:10, 47. pont; 2018. november 7-i Coöperatie Mobilisation for the Environment és társai ítélet, C-293/17 és C-294/17, EU:C:2018:882, 78. pont).
- 129 Ez nem valósul meg abban az esetben, ha nem áll fenn a tevékenységek folytonossága és az azok jellegének a többek között a helyüket és a végrehajtási feltételeiket illető azonossága (2018. november 7-i Coöperatie Mobilisation for the Environment és társai ítélet, C-293/17 és C-294/17, EU:C:2018:882, 83. pont).
- 130 A jelen ügyben, bár a Doel 1 és Doel 2 erőművek ipari villamosenergia-termelési tevékenységét az élőhelyvédelmi irányelv hatálybalépését megelőzően határozatlan időre engedélyezték, a 2003. január 31-i törvény e tevékenységi időszakot 40 évre korlátozta, azaz 2015. február 15-ig tartó időszakra a Doel 1 erőmű esetében, és 2015. december 1-jéig tartó időszakra a Doel 2 erőmű esetében. Amint azt a kérdést előterjesztő bíróság megállapította, az alapügy tárgyát képező intézkedések módosították ezt a jogalkotási döntést, ami többek között szükségessé tette e két erőmű közül az egyiknek az újraindítását.
- 131 Az sem vitatott, hogy ezen intézkedések végrehajtásakor e két erőmű termelési tevékenységére nem az eredetileg engedélyezetttekkel azonos végrehajtási feltételekkel kerül sor, már csak a tudományos ismeretek fejlődése és az új alkalmazandó biztonsági szabályok miatt sem, amely utóbbiak, amint arra a Bíróság a jelen ítélet 64–66. pontjában emlékeztetett, korszerűsítő fejlesztési munkálatok elvégzését indokolják. Ezenkívül az előzetes döntéshozatalra utaló határozatból kitűnik, hogy az említett erőművek üzemeltetőjének az élőhelyvédelmi irányelv hatálybalépést követően adtak termelési engedélyt, az erőművek teljesítményének növelését követően.
- 132 Következésképpen az alapügy tárgyát képezőkhöz hasonló intézkedések az azokhoz elválaszthatatlanul kapcsolódó munkálatokkal együtt külön projektet képeznek, amely az élőhelyvédelmi irányelv 6. cikkének (3) bekezdésében előírt hatásvizsgálati szabályok hatálya alá tartozik.

133 Az illetékes nemzeti hatóságnak a szóban forgó terv vagy projekt jóváhagyása tekintetében fennálló jogalkotói minősége nem releváns. A KHV-irányelvben előírtakkal ellentétben ugyanis az élőhelyvédelmi irányelv 6. cikkének (3) bekezdésében előírt hatásvizsgálati kötelezettségtől nem lehet eltérni amiatt, hogy a szóban forgó projekt engedélyezésére hatáskörrel rendelkező hatóság a jogalkotó (lásd ebben az értelemben: 2012. február 16-i Solvay és társai ítélet, C-182/10, EU:C:2012:82, 69. pont).

c) A védett terület jelentős érintettségének veszélyéről

134 A Bíróság ítélkezési gyakorlatából az következik, hogy az élőhelyvédelmi irányelv 6. cikkének (3) bekezdésében előírt, a projekt vagy terv hatásainak a megfelelő vizsgálatára vonatkozó követelmény ahhoz a feltételhez kötött, hogy fennálljon a valószínűsége vagy a kockázata annak, hogy a terv vagy projekt jelentős hatással lesz e területre. Konkrétan az elővigyázatosság elvére figyelemmel úgy kell tekinteni, hogy ilyen kockázat áll fenn abban az esetben, ha az adott területre vonatkozó legjobb tudományos ismeretek alapján nem zárható ki, hogy a terv vagy projekt az e területre vonatkozó megőrzési célkitűzésekre hatással lehet. Ennek kockázatát többek között az ilyen terv vagy projekt által érintett terület egyedi környezeti jellemzőinek és feltételeinek figyelembevételével kell megítélni (lásd ebben az értelemben: 2018. április 17-i Bizottság kontra Lengyelország [Białowieża-erdő] ítélet, C-441/17, EU:C:2018:255, 111. és 112. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

135 A jelen ügyben, amint az a 2015. június 28-i törvényre vonatkozó parlamenti munkadokumentumoknak az előzetes döntéshozatalra utaló határozatban rendelkezésre bocsátott kivonataiból kitűnik, és amint azt a főtanácsnok az indítványának a 24–26. pontjában szintén megállapította, az alapügy tárgyát képező intézkedések által érintett erőművek, amelyek a Schelde partján találhatóak, az élőhelyvédelmi irányelv és a madárvédelmi irányelv keretében védett területek közelségében helyezkednek el, amely területeket többek között az e folyóban vonuló halak és kórszájúak védett fajai miatt jelölték ki.

136 E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy az a körülmény, hogy valamely projekt a Natura 2000 területen kívül helyezkedik el, nem mentesít az élőhelyvédelmi irányelv 6. cikkének (3) bekezdésében előírt követelmények alól (lásd ebben az értelemben: 2006. január 10-i Bizottság kontra Németország ítélet, C-98/03, EU:C:2006:3, 44. és 51. pont; 2017. április 26-i Bizottság kontra Németország ítélet, C-142/16, EU:C:2017:301, 29. pont).

137 A jelen ügyben az alapügy tárgyát képező projekt mind az ahhoz szükséges munkálatok terjedelme miatt, mind pedig a két erőmű villamosenergia-termelési tevékenységének a projektben előírt, meghosszabbított tartama miatt nyilvánvalóan veszélyeztetheti a közelben elhelyezkedő védett területekre vonatkozó megőrzési célkitűzéseket, már csak az erőművek működésének a módja miatt is, különösen ideértve, hogy a közelben a folyóból jelentős vízmennyiségeket mernek ki a hűtőrendszer szükségleteinek a fedezése céljából, és e jelentős vízmennyiséget visszaengedik, valamint hogy az említett projekthez kapcsolódóan súlyos balesetveszély is fennáll (lásd analógia útján: 2006. január 10-i Bizottság kontra Németország ítélet, C-98/03, EU:C:2006:3, 44. pont; 2017. április 26-i Bizottság kontra Németország ítélet, C-142/16, EU:C:2017:301, 30. pont), és e tekintetben nem szükséges különbséget tenni az egyes erőművek helyzete között.

138 Következésképpen az alapügy tárgyát képezőhöz hasonló projekt az élőhelyvédelmi irányelv 6. cikkének (3) bekezdése értelmében jelentős hatással lehet védett területekre.

139 A fentiekből következően az élőhelyvédelmi irányelv 6. cikkének (3) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy az alapügy tárgyát képezőkhöz hasonló intézkedések az azokhoz elválaszthatatlanul kapcsolódó munkálatokkal együtt olyan projektet képeznek, amelynek az érintett területre gyakorolt hatásait ezen irányelvvel összhangban megfelelő módon vizsgálni kell anélkül, hogy különbséget kellene tenni aszerint, hogy ezen intézkedések a szóban forgó két erőmű közül az egyikre vagy a másikra vonatkoznak-e.

d) A vizsgálat elvégzésének időpontjáról

- 140 Az élőhelyvédelmi irányelv 6. cikke (3) bekezdésének második mondata azt írja elő, hogy a megfelelő vizsgálat elvégzését követően az illetékes nemzeti hatóságok „csak azután hagyják jóvá” az érintett projektet, hogy megbizonyosodtak arról, hogy az nem fogja hátrányosan befolyásolni az érintett természeti terület épségét, és miután – adott esetben – kikérték a lakosság véleményét is.
- 141 Ebből következően az ilyen vizsgálatot szükségszerűen e jóváhagyást megelőzően kell elvégezni.
- 142 Ezenfelül bár az élőhelyvédelmi irányelv nem határozza meg azokat a feltételeket, amelyek mellett a hatóságok az irányelv 6. cikkének (3) bekezdése alapján „jóváhagynak” egy adott projektet, az „engedélynek” a KHV-irányelv 1. cikke (2) bekezdésének c) pontjában szereplő fogalma releváns e kifejezés értelme szempontjából.
- 143 Így, a Bíróság által a KHV-irányelvvel összefüggésben megállapítottakkal analóg módon, abban az esetben, ha a nemzeti jog több szakaszból álló engedélyezési eljárást ír elő, úgy kell tekinteni, hogy az élőhelyvédelmi irányelv 6. cikkének (3) bekezdésében előírt hatásvizsgálatot főszabály szerint el kell végezni, amint kellőképpen azonosítható az összes olyan hatás, amelyet a szóban forgó projekt a védett területre gyakorolhat.
- 144 Következésképpen a jelen ítélet 87–91. pontjában ismertetettekhez hasonló indokok miatt az olyan nemzeti jogszabály, mint a 2015. június 28-i törvény, az érintett projektnek a hatóságok általi, az élőhelyvédelmi irányelv 6. cikkének (3) bekezdése értelmében vett jóváhagyásának a jellemzőivel rendelkezik, és az a körülmény, hogy e projekt végrehajtásához további aktusok szükségesek, konkrétan a két érintett erőmű közül az egyik esetében egy ipari villamosenergia-termelésre vonatkozó új, egyedi engedély kiállítása, nem igazolhatja az említett projekt hatásaira vonatkozó megfelelő vizsgálat e jogszabály elfogadását megelőző elvégzésének az elmulasztását. Ezenfelül az alapügy tárgyát képező intézkedésekhez elválaszthatatlanul kapcsolódó munkálatok tekintetében meg kell állapítani, hogy a projektre vonatkozó engedélyezési eljárás e szakaszában azok tekintetében hatásvizsgálatot kell végezni abban az esetben, ha azok jellege és a védett területekre gyakorolt potenciális hatásai kellőképpen azonosíthatók, amit a kérdést előterjesztő bíróságnak kell vizsgálnia.
- 145 A fentiekre tekintettel a nyolcadik kérdés a)-c) pontjára azt a választ kell adni, hogy az élőhelyvédelmi irányelv 6. cikkének (3) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy az alapügy tárgyát képezőkhöz hasonló intézkedések a korszerűsítési munkálatokkal és az aktuális biztonsági szabályoknak való megfelelést biztosító munkálatokkal együtt projektnek minősülnek, amelyek az érintett védett területekre gyakorolt hatásaira vonatkozóan megfelelő vizsgálatot kell végezni. Ezen intézkedések tekintetében a jogalkotó általi elfogadásukat megelőzően kell ilyen vizsgálatot végezni. Az a körülmény, hogy az említett intézkedések végrehajtása további aktusok elfogadását teszi szükségessé, mint például az egyik érintett erőmű esetében egy ipari villamosenergia-termelésre vonatkozó új, egyedi engedély kiállítása, e tekintetben nem meghatározó. Az ugyanezen intézkedésekhez elválaszthatatlanul kapcsolódó munkálatok esetében szintén ilyen vizsgálatot kell végezni az említett intézkedések elfogadását megelőzően, ha azok jellege és a védett területekre gyakorolt potenciális hatásai e szakaszban kellőképpen azonosíthatók, amit a kérdést előterjesztő bíróságnak kell vizsgálnia.

2. A nyolcadik kérdés d) pontjáról

- 146 A kérdést előterjesztő bíróság a nyolcadik kérdésének d) pontjával lényegében arra vár választ, hogy az élőhelyvédelmi irányelv 6. cikkének (4) bekezdését úgy kell-e értelmezni, hogy a tagállam energiaellátása biztonságának a biztosítására irányuló cél e rendelkezés értelmében nyomós közérdeken alapuló kényszerítő oknak minősül.

- 147 Az élőhelyvédelmi irányelv 6. cikkének (4) bekezdését – mint a 6. cikke (3) bekezdésének második mondatában felsorolt jóváhagyási kritériumoktól eltérést engedő rendelkezést – szigorúan kell értelmezni, és az csak azt követően alkalmazható, hogy a terv vagy a projekt hatásait az említett (3) bekezdés rendelkezéseinek megfelelően vizsgálták (2018. április 17-i Bizottság kontra Lengyelország [Białowieża-erdő] ítélet, C-441/17, EU:C:2018:255, 189. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 148 Az élőhelyvédelmi irányelv 6. cikke (4) bekezdésének első albekezdése értelmében ugyanis, amennyiben az ezen irányelv 6. cikke (3) bekezdésének első mondata szerinti vizsgálat kedvezőtlen eredménye ellenére valamely nyomós közérdeken alapuló kényszerítő indokra figyelemmel – ideértve a társadalmi vagy gazdasági jellegű okokat – mégis végre kell hajtani egy tervet vagy projektet, és alternatív megoldás nem áll rendelkezésre, a tagállamnak minden szükséges kiegyenlítő intézkedést meg kell tennie a Natura 2000 általános koherenciájának megóvása érdekében (lásd ebben az értelemben: 2007. szeptember 20-i Bizottság kontra Olaszország ítélet, C-304/05, EU:C:2007:532, 81. pont; 2018. április 17-i Bizottság kontra Lengyelország [Białowieża-erdő] ítélet, C-441/17, EU:C:2018:255, 190. pont).
- 149 Ezenfelül arra az esetre, ha az érintett terület elsődleges fontosságú természetes élőhelytípust foglal magában vagy veszélyeztetett faj élőhelyeül szolgál, az élőhelyvédelmi irányelv 6. cikke (4) bekezdésének második albekezdése azt írja elő, hogy kizárólag az emberi egészséggel, a közbiztonsággal vagy a környezet szempontjából elsődlegesen fontos előnyökkel kapcsolatos, továbbá – a Bizottság véleménye szerint – nyomós közérdeken alapuló kényszerítő okokra lehet hivatkozni.
- 150 A terv vagy a projekt hatásainak ismerete a kérdéses területre vonatkozó megőréssel kapcsolatos célkitűzések tekintetében ezért elengedhetetlen előfeltétele az élőhelyvédelmi irányelv 6. cikkének (4) bekezdése alkalmazásának, mivel ezen elemek hiányában az említett eltérő rendelkezés semmilyen alkalmazási feltétele nem értékelhető. Az esetleges nyomós közérdeken alapuló kényszerítő okoknak és a kevésbé káros alternatívák fennállásának a vizsgálata ugyanis a mérlegelt terv vagy projekt által az említett terület tekintetében okozott veszélyekhez viszonyított mérlegelést tesz szükségessé. Ezenfelül az esetleges kiegyenlítő intézkedések jellegének meghatározása érdekében pontosan meg kell határozni az érintett terület tekintetében fennálló veszélyeket (2007. szeptember 20-i Bizottság kontra Olaszország ítélet, C-304/05, EU:C:2007:532, 83. pont; 2018. április 17-i Bizottság kontra Lengyelország [Białowieża-erdő] ítélet, C-441/17, EU:C:2018:255, 191. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 151 A jelen ügyben az előzetes döntéshozatalra utaló határozatból az tűnik ki, hogy a nyolcadik kérdés d) pontja azon az előfeltételezésen alapszik, hogy az alapügy tárgyát képező intézkedések elfogadására irányuló eljárás keretében készített tanulmányok és az ezen eljárás keretében lefolytatott meghallgatások lehetővé tették az élőhelyvédelmi irányelv 6. cikkének (3) bekezdésében előírt követelményeknek megfelelő vizsgálat elvégzését.
- 152 Azon túlmenően azonban, hogy a Bíróság rendelkezésére bocsátott iratokból nem következik, hogy e tanulmányok és meghallgatások lehetővé tették volna a KHV-irányelvben előírt követelményeknek megfelelő környezeti hatásvizsgálat elvégzését, mindenesetre a kérdést előterjesztő bíróságnak kell megvizsgálnia, hogy az ilyen vizsgálat olyannak tekinthető-e, amely az élőhelyvédelmi irányelv követelményeinek is megfelel (lásd analógia útján: 2011. szeptember 22-i Valčiukienė és társai ítélet, C-295/10, EU:C:2011:608, 62. pont; 2015. szeptember 10-i Dimos Kropias Attikis ítélet, C-473/14, EU:C:2015:582, 58. pont).
- 153 Ahhoz, hogy ez teljesüljön, különösen az szükséges, amint arra a Bíróság a jelen ítélet 120. pontjában emlékeztetett, hogy az adott területre vonatkozó legjobb tudományos ismeretekre figyelemmel meghatározzák a szóban forgó terv vagy projekt minden olyan részletét, amely önmagában, illetve más tervvel vagy projekttel együtt hatással lehet az érintett védett területekre vonatkozó megőrzési

célkitűzésekre (lásd ebben az értelemben: 2018. április 17-i Bizottság kontra Lengyelország [Białowieża-erdő] ítélet, C-441/17, EU:C:2018:255, 113. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat; 2018. július 25-i Grace és Sweetman ítélet, C-164/17, EU:C:2018:593, 40. pont).

- 154 Adott esetben a kérdést előterjesztő bíróságnak kell megvizsgálnia továbbá azt, hogy az alapügy tárgyát képező intézkedések elfogadására irányuló eljárás keretében készített tanulmányok és az ezen eljárás keretében lefolytatott meghallgatások kedvezőtlen eredményre vezettek-e, hiszen ennek hiányában az élőhelyvédelmi irányelv 6. cikkének (4) bekezdése nem alkalmazható.
- 155 Azt a kérdést illetően, hogy a tagállam villamosenergia-ellátása biztonságának a biztosítására irányuló cél az élőhelyvédelmi irányelv 6. cikke (4) bekezdésének első albekezdése értelmében nyomós közérdeken alapuló kényszerítő oknak minősül-e, emlékeztetni kell arra, hogy a terv vagy projekt végrehajtását igazoló jellegű érdekek egyszerre kell „közérdeknek” és „nyomósnak” lenni, ami azt jelenti, hogy olyan jelentőséggel kell bírnia, hogy az irányelvnek a természetes élőhelyek, a vadon élő állatok – köztük a madárvilág – és növények védelmére irányuló céljával szemben mérlegelhető legyen (2012. szeptember 11-i Nomarchiaki Aftodioikisi Aitolokarnanias és társai ítélet, C-43/10, EU:C:2012:560, 121. pont).
- 156 E tekintetben megállapítható, hogy az EUMSZ 194. cikk (1) bekezdésének b) pontja az Európai Unió energiaellátásának biztonságát az uniós energiapolitika egyik alapvető célkitűzéseként azonosítja (2016. szeptember 7-i ANODE ítélet, C-121/15, EU:C:2016:637, 48. pont).
- 157 Ezenfelül mindenesetre a tagállam villamosenergia-ellátása biztonságának a folytonos biztosítására irányuló cél megfelel a jelen ítélet 155. pontjában felidézett feltételeknek.
- 158 Ugyanakkor abban az esetben, ha a védett természeti terület, amelyet a projekt érinthet, az élőhelyvédelmi irányelv értelmében véve elsődleges fontosságú természetes élőhelytípust foglal magában vagy veszélyeztetett faj élőhelyéül szolgál, az alapügyet jellemzőkhöz hasonló körülmények között kizárólag az érintett tagállam villamosenergia-ellátásának a megszakadásával fenyegető, valós és súlyos veszély elhárításának a szükségessége képezhet az említett irányelv 6. cikke (4) bekezdésének második albekezdése értelmében vett, olyan közbiztonsággal kapcsolatos okot, amely a projekt végrehajtását igazolhatja.
- 159 Következésképpen a nyolcadik kérdés d) pontjára azt a választ kell adni, hogy az élőhelyvédelmi irányelv 6. cikke (4) bekezdésének első albekezdését úgy kell értelmezni, hogy a tagállam villamosenergia-ellátása biztonságának a folytonos biztosítására irányuló cél e rendelkezés értelmében nyomós közérdeken alapuló kényszerítő oknak minősül. Ezen irányelv 6. cikke (4) bekezdésének második albekezdését úgy kell értelmezni, hogy abban az esetben, ha a védett természeti terület, amelyet a projekt érinthet, elsődleges fontosságú természetes élőhelytípust foglal magában vagy veszélyeztetett faj élőhelyéül szolgál – aminek teljesülését a kérdést előterjesztő bíróságnak kell vizsgálnia –, az alapügyet jellemzőkhöz hasonló körülmények között kizárólag az érintett tagállam villamosenergia-ellátásának a megszakadásával fenyegető, valós és súlyos veszély elhárításának a szükségessége képezhet az e rendelkezés értelmében vett, közbiztonsággal kapcsolatos okot.

C. Az első, a második és a harmadik, az Espooi Egyezményre vonatkozó kérdésről

- 160 A kérdést előterjesztő bíróság az első, a második és a harmadik kérdésével lényegében arra vár választ, hogy az Espooi Egyezményt úgy kell-e értelmezni, hogy az alapügy tárgyát képezőkhöz hasonló intézkedések tekintetében el kell végezni az ezen egyezményben előírt környezeti hatásvizsgálatot.

- 161 A jelen ítélet 93. pontjában azonban a Bíróság megállapította, hogy az alapügy tárgyát képezőkhöz hasonló intézkedések olyan projektet képeznek, amely jelentős hatással lehet a környezetre egy másik tagállam területén, és annak tekintetében el kell végezni a KHV-irányelv 7. cikkének megfelelő, a határokon áttérjedő hatásaira vonatkozó vizsgálati eljárást, a KHV-irányelv pedig, amint azt a (15) preambulumbekzdése jelzi, figyelembe veszi az Espooi Egyezmény követelményeit.
- 162 Ebben az összefüggésben tehát az első, második és harmadik, Espooi Egyezményre vonatkozó kérdésre nem szükséges válaszolni.

D. A negyedik és ötödik, az Aarhusi Egyezményre vonatkozó kérdéstről

- 163 A kérdést előterjesztő bíróság a negyedik és ötödik kérdésével lényegében arra vár választ, hogy az Aarhus Egyezmény 6. cikkét úgy kell-e értelmezni, hogy a nyilvánosság részvételére vonatkozó, abban előírt követelményeket alkalmazni kell az alapügy tárgyát képezőkhöz hasonló intézkedésekre.
- 164 Az előzetes döntéshozatalra utaló határozatból kitűnik, hogy a Cour constitutionnelle (alkotmánybíróság) e kérdéseket azon kételyek miatt terjeszti elő, amelyeket a KHV-irányelvnek az említett intézkedésekre való alkalmazhatóságát illetően táplál, amely irányelv ugyanakkor, amint az a (18)–(20) preambulumbekzdéséből következik, célul tűzi ki az Aarhusi Egyezmény rendelkezéseinek a figyelembevételét.
- 165 A hatodik és hetedik kérdésre adott válaszból azonban kitűnik, hogy az alapügy tárgyát képezőkhöz hasonló intézkedések az azokhoz elválaszthatatlanul kapcsolódó munkálatokkal együtt projektet képeznek, amelyre vonatkozóan annak elfogadását megelőzően a KHV-irányelv szerint környezeti hatásvizsgálatot kell végezni.
- 166 Következésképpen a negyedik és az ötödik kérdésre nem szükséges válaszolni.

E. A kilencedik, az alapügy tárgyát képező törvény joghatásainak fenntartására vonatkozó kérdéstről

- 167 A kérdést előterjesztő bíróság a kilencedik kérdésével lényegében arra vár választ, hogy az uniós jog lehetővé teszi-e egy nemzeti bíróság számára, hogy az alapügy tárgyát képezőkhöz hasonló intézkedések joghatásait fenntartsa addig, amíg az említett intézkedéseknek a KHV-irányelv és az élőhelyvédelmi irányelv tekintetében fennálló esetleges jogellenességének a megszüntetése érdekében szükséges.
- 168 E tekintetben meg kell állapítani, hogy a KHV-irányelv a 2. cikkének (1) bekezdésében az e rendelkezésben említett projektek előzetes vizsgálatának a kötelezettségét írja elő, és az élőhelyvédelmi irányelv a 6. cikkének (3) bekezdése szerint környezeti hatásvizsgálat tárgyát képező projekteket érintően szintén azt írja elő, hogy a tagállamok csak azután hagyhatják jóvá az érintett projektet, ha megbizonyosodtak arról, hogy az nem fogja hátrányosan befolyásolni az érintett terület épségét.
- 169 Mindazonáltal sem a KHV-irányelv, sem az élőhelyvédelmi irányelv nem írja elő az ezen irányelvekben előírt kötelezettségek megsértésének a következményeit.
- 170 Az EUSZ 4. cikk (3) bekezdésében előírt, lojális együttműködésre vonatkozó elv szerint ugyanakkor a tagállamok kötelesek az uniós jog e megsértéséből eredő jogellenes következményeket megszüntetni. Az illetékes nemzeti hatóságoknak – hatáskörükön belül eljárva – meg kell tehát tenniük minden szükséges intézkedést valamely elmaradt környezeti hatásvizsgálat pótlására, például azzal, hogy az

- ilyen vizsgálat elvégzésének céljából egy már kiadott engedélyt visszavonnak vagy felfüggesztenek (lásd ebben az értelemben: 2017. július 26-i Comune di Corridonia és társai ítélet, C-196/16 és C-197/16, EU:C:2017:589, 35. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 171 Ilyen kötelezettség vonatkozik azon nemzeti bíróságokra is, amelyek ilyen engedélyt magában foglaló nemzeti aktussal szemben indított keresetet bírálnak el. E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy az ilyen keresetekre vonatkozó eljárási részletszabályokat a tagállamok eljárási autonómiájának elve alapján minden egyes tagállam belső jogrendje határozza meg, azzal a feltétellel azonban, hogy azok nem lehetnek kedvezőtlenebbek, mint a hasonló jellegű belső esetekre vonatkozók (az egyenértékűség elve), és nem tehetik gyakorlatilag lehetetlenné vagy rendkívül nehézé az uniós jogrend által biztosított jogok gyakorlását (a tényleges érvényesülés elve) (lásd ebben az értelemben: 2012. február 28-i Inter-Environnement Wallonie és Terre wallonne ítélet, C-41/11, EU:C:2012:103, 45. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 172 Következésképpen az ilyen ügyekben eljáró bíróságok kötelesek a nemzeti joguk alapján megtenni a környezeti vizsgálat lefolytatására irányuló kötelezettség megsértésével elfogadott projekt engedélyének felfüggesztésére vagy megsemmisítésére irányuló intézkedéseket (lásd ebben az értelemben: 2012. február 28-i Inter-Environnement Wallonie és Terre wallonne ítélet, C-41/11, EU:C:2012:103, 46. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 173 Igaz, hogy a Bíróság azt is megállapította, hogy az uniós joggal nem ellentétes, hogy a nemzeti jogszabályok bizonyos esetekben lehetővé tegyék az uniós jog értelmében szabálytalan műveletek vagy aktusok szabályossá tételét (2017. július 26-i Comune di Corridonia és társai ítélet, C-196/16 és C-197/16, EU:C:2017:589, 37. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 174 Az ilyen szabályossá tételnek a lehetőségét azonban azon feltételhez kell kötni, hogy e rendezés ne biztosítson alkalmat arra, hogy az érdekeltek megkerüljék az uniós jog szabályait, vagy kivonják azok alkalmazása alól magukat, valamint hogy az kivételes jellegű maradjon (2017. július 26-i Comune di Corridonia és társai ítélet, C-196/16 és C-197/16, EU:C:2017:589, 38. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 175 Így a KHV-irányelv által valamely projektre előírt környezeti hatásvizsgálat elmulasztása esetén, bár a tagállamoknak meg kell szüntetniük az e mulasztásból eredő jogellenes következményeket, az uniós joggal nem ellentétes az, hogy e hatásvizsgálatot szabályossá tétel címén a projekt végrehajtása során, vagy akár annak végrehajtását követően végezzék el, azzal a kettős feltétellel, hogy egyfelől a szabályossá tételt megengedő nemzeti jogszabályok nem biztosítanak alkalmat az érdekeltek számára arra, hogy megkerüljék az uniós jog szabályait, vagy kivonják magukat az alkalmazásuk alól, és másfelől, hogy a szabályossá tétel címén elvégzett hatásvizsgálat nemcsak e projekt környezetre gyakorolt jövőbeli hatásaira terjed ki, hanem a végrehajtása óta jelentkezett összes környezeti hatást figyelembe veszi (lásd ebben az értelemben: 2017. július 26-i Comune di Corridonia és társai ítélet, C-196/16 és C-197/16, EU:C:2017:589, 43. pont; 2018. február 28-i Comune di Castelbellino, C-117/17, EU:C:2018:129, 30. pont).
- 176 Analóg módon meg kell állapítani, hogy az uniós joggal ugyanezen feltételek mellett az sem ellentétes, ha e szabályossá tételt az érintett projekt által a valamely védett területre gyakorolt hatásoknak az élőhelyvédelmi irányelv 6. cikkének (3) bekezdésében előírt előzetes vizsgálatának az elmulasztása esetén hajtják végre.
- 177 Hozzá kell fűzni, hogy kizárólag a Bíróság engedélyezheti, kivételesen és jogbiztonságon alapuló kényszerítő megfontolások alapján, az uniós jog valamely szabálya által a vele ellentétes nemzeti jogra kifejtett kizorító hatás átmeneti felfüggesztését. Amennyiben ugyanis a nemzeti bíróságoknak lehetőségük lenne – akár ideiglenesen – elsőbbséget biztosítani a nemzeti rendelkezéseknek azon uniós joggal szemben, amellyel azok ellentétesek, ez sértené az uniós jog egységes alkalmazását (lásd

- ebben az értelemben: 2010. szeptember 8-i Winner Wetten ítélet, C-409/06, EU:C:2010:503, 66. és 67. pont; 2016. július 28-i Association France Nature Environnement ítélet, C-379/15, EU:C:2016:603, 33. pont).
- 178 A Bíróság azonban a 2012. február 28-i Inter-Environnement Wallonie és Terre wallonne ítéletének (C-41/11, EU:C:2012:103) 58. pontjában megállapította, hogy a nemzeti bíróság számára – figyelembe véve az ezen ítélet alapjául szolgáló ügyben felmerülő, környezetvédelemhez kapcsolódó kényszerítő megfontolások fennállását, és amennyiben az említett ítéletben pontosított bizonyos feltételek teljesülnek – kivételesen engedélyezhető azon nemzeti rendelkezés alkalmazása, amely feljogosítja őt a megsemmisített nemzeti aktus bizonyos joghatásainak fenntartására. Az említett ítéletből ily módon kitűnik, hogy a Bíróság esetről esetre és kivételesen, a Bíróság ítélkezési gyakorlata által meghatározott feltételek tiszteletben tartása esetén el kívánta ismerni a nemzeti bíróság azon lehetőségét, hogy megváltoztassa az uniós joggal összeegyeztethetetlennek ítélt nemzeti rendelkezés megsemmisítésének joghatásait (2016. július 28-i Association France Nature Environnement ítélet, C-379/15, EU:C:2016:603, 34. pont).
- 179 A jelen ügyben a jelen ítélet 177. pontjában hivatkozott ítélkezési gyakorlat szerint kizárólag a Bíróság határozhatja meg azokat a feltételeket, amelyek mellett az érintett tagállam villamosenergia-ellátásának biztonságához kapcsolódó kényszerítő megfontolások alapján kivételesen igazolt lehet az alapügy tárgyát képezőkhöz hasonló intézkedések joghatásainak a fenntartása. E tekintetben az ilyen megfontolások csak abban az esetben igazolhatják a KHV-irányelvből és az élőhelyvédelmi irányelvből következő kötelezettségek figyelmen kívül hagyásával elfogadott nemzeti intézkedések joghatásainak a fenntartását, ha az említett intézkedések megsemmisítése vagy a joghatásainak a felfüggesztése esetén az érintett tagállam villamosenergia-ellátása megszakadásának a valós és súlyos veszélye állna fenn, amelyet más eszközökkel és alternatív megoldásokkal – többek között a belső piac keretében – nem lehetne elhárítani.
- 180 A kérdést előterjesztő bíróságnak kell értékelnie, hogy azokra az egyéb eszközökre és alternatívákra tekintettel, amelyek az érintett tagállam rendelkezésére állnak ahhoz, hogy a területén biztosítsa a villamosenergia-ellátást, az említett bíróság előtt vitatott intézkedések joghatásainak a kivételes fenntartását így igazolja-e az ilyen veszély elhárításának a szükségessége.
- 181 A joghatások ilyen fenntartása mindenesetre csupán a jogellenesség megszüntetéséhez szigorúan szükséges időtartamra terjedhet ki.
- 182 A fentiekre tekintettel a kilencedik kérdésre azt a választ kell adni, hogy az uniós jogot úgy kell értelmezni, hogy valamely nemzeti bíróság, amennyiben a belső jog lehetővé teszi, kivételesen fenntarthatja a KHV-irányelv és az élőhelyvédelmi irányelv által előírt kötelezettségek megsértésével elfogadott, az alapügy tárgyát képezőkhöz hasonló intézkedések joghatásait, ha a joghatások e fenntartását az érintett tagállam villamosenergia-ellátásának a megszakadásával fenyegető, valós és súlyos veszély elhárításának szükségességéhez kapcsolódó kényszerítő megfontolások igazolják, és e veszélyt más eszközökkel és alternatív megoldásokkal – többek között a belső piac keretében – nem lehetne elhárítani. A joghatások fenntartása csupán az említett jogellenesség megszüntetéséhez szigorúan szükséges időtartamra terjedhet ki.

A költségekről

- 183 Mivel ez az eljárás az alapeljárásban részt vevő felek számára a kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban lévő eljárás egy szakaszát képezi, ez a bíróság dönt a költségekről. Az észrevételeknek a Bíróság elé terjesztésével kapcsolatban felmerült költségek, az említett felek költségeinek kivételével, nem téríthetők meg.

A fenti indokok alapján a Bíróság (nagytanács) a következőképpen határozott:

- 1) Az egyes köz- és magánprojektek környezetre gyakorolt hatásainak vizsgálatáról szóló, 2011. december 13-i 2011/92/EU európai parlamenti és tanácsi irányelv 1. cikke (2) bekezdése a) pontjának első francia bekezdését, 2. cikkének (1) bekezdését és 4. cikkének (1) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy a valamely üzemén kívül helyezett atomerőmű által végzett ipari villamosenergia-termelésnek a hozzávetőleg tízéves időtartamra való újraindítása, amely azzal a hatással jár, hogy az ezen erőmű leállítására és a tevékenységének a befejezésére vonatkozóan a nemzeti jogalkotó által eredetileg meghatározott határidőt tíz évvel elhalasztják, valamint a valamely üzemelő erőmű leállítására és az általa végzett ipari villamosenergia-termelésnek a befejezésére vonatkozóan az ugyanezen jogalkotó által eredetileg előírt határidőnek a szintén tíz évvel való elhalasztása – amely intézkedések az érintett erőművek tekintetében végzett, a területet fizikailag érintő korszerűsítési munkálatokkal járnak – az említett irányelv értelmében vett „projektet” képeznek, amelynek tekintetében főszabály szerint és a kérdést előterjesztő bíróság által végzendő vizsgálatokra is figyelemmel környezeti hatásvizsgálatot kell végezni ezen intézkedések elfogadását megelőzően. Az a körülmény, hogy ezen utóbbiak végrehajtásához további jogi aktusok elfogadása szükséges, mint például az egyik érintett erőmű esetében egy ipari villamosenergia-termelésre vonatkozó új, egyedi engedély kiállítása, nem meghatározó e tekintetben. Az említett intézkedésekhez elválaszthatatlanul kapcsolódó munkálatok tekintetében ezen intézkedések elfogadását megelőzően szintén ilyen vizsgálatot kell végezni, ha azok természete és a környezetre gyakorolt potenciális hatásaik e szakaszban kellőképpen azonosíthatók, aminek a vizsgálata a kérdést előterjesztő bíróság feladata.
- 2) A 2011/92 irányelv 2. cikkének (4) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy az csak abban az esetben engedélyezi valamely tagállam számára, hogy az alapügy tárgyát képezőhöz hasonló projektet mentesítsen a környezeti hatásvizsgálat alól a villamosenergia-ellátása biztonságának a biztosítása céljából, ha e tagállam bizonyítja, hogy az említett energiaellátás biztonságát érintő veszély észszerűen valószínű, és a szóban forgó projekt sürgős jellegű, ami alapján igazolható az ilyen vizsgálat elmaradása, feltéve, hogy tiszteletben tartják az említett irányelv 2. cikke (4) bekezdése második albekezdésének a)-c) pontjában előírt kötelezettségeket. Az ilyen mentesítési lehetőség ugyanakkor nem érintheti az érintett tagállamra vonatkozóan az említett irányelv 7. cikkében előírt kötelezettségeket.
- 3) A 2011/92 irányelv 1. cikkének (4) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy az alapügy tárgyát képezőhöz hasonló nemzeti szabályozás nem minősül e rendelkezés értelmében vett különleges nemzeti jogszabálynak, amely e rendelkezés szerint ki van zárva ezen irányelv hatálya alól.
- 4) A természetes élőhelyek, valamint a vadon élő állatok és növények védelméről szóló, 1992. május 21-i 92/43/EGK tanácsi irányelv 6. cikkének (3) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy az alapügy tárgyát képezőkhöz hasonló intézkedések a korszerűsítési munkálatokkal és az aktuális biztonsági szabályoknak való megfelelést biztosító munkálatokkal együtt projektnek minősülnek, amelynek az érintett védett területekre gyakorolt hatásaira vonatkozóan megfelelő vizsgálatot kell végezni. Ezen intézkedések tekintetében a jogalkotó általi elfogadásukat megelőzően kell ilyen vizsgálatot végezni. Az a körülmény, hogy az említett intézkedések végrehajtása további aktusok elfogadását teszi szükségessé, mint például az egyik érintett erőmű esetében egy ipari villamosenergia-termelésre vonatkozó új, egyedi engedély kiállítását, e tekintetben nem meghatározó. Az ugyanezen intézkedésekhez elválaszthatatlanul kapcsolódó munkálatok esetében szintén ilyen vizsgálatot kell végezni az említett intézkedések elfogadását megelőzően, ha azok jellege és a védett területekre gyakorolt potenciális hatásaik e szakaszban kellőképpen azonosíthatók, amit a kérdést előterjesztő bíróságnak kell vizsgálnia.

- 5) A 92/43 irányelv 6. cikke (4) bekezdésének első albekezdését úgy kell értelmezni, hogy a tagállam villamosenergia-ellátása biztonságának a folytonos biztosítására irányuló cél e rendelkezés értelmében nyomós közérdeken alapuló kényszerítő oknak minősül. Ezen irányelv 6. cikke (4) bekezdésének második albekezdését úgy kell értelmezni, hogy abban az esetben, ha a védett természeti terület, amelyet a projekt érinthet, elsődleges fontosságú természetes élőhelytípust foglal magában vagy veszélyeztetett faj élőhelyéül szolgál – aminek teljesülését a kérdést előterjesztő bíróságnak kell vizsgálnia –, az alapügyet jellemzőkhöz hasonló körülmények között kizárólag az érintett tagállam villamosenergia-ellátásának a megszakadásával fenyegető, valós és súlyos veszély elhárításának a szükségessége képezhet az e rendelkezés értelmében vett, közbiztonsággal kapcsolatos okot.
- 6) Az uniós jogot úgy kell értelmezni, hogy valamely nemzeti bíróság, amennyiben a belső jog lehetővé teszi, kivételesen fenntarthatja a 2011/92 irányelv és a 92/43 irányelv által előírt kötelezettségek megsértésével elfogadott, az alapügy tárgyát képezőkhöz hasonló intézkedések joghatásait, ha a joghatások e fenntartását az érintett tagállam villamosenergia-ellátásának a megszakadásával fenyegető, valós és súlyos veszély elhárításának szükségességéhez kapcsolódó kényszerítő megfontolások igazolják, és e veszélyt más eszközökkel és alternatív megoldásokkal – többek között a belső piac keretében – nem lehetne elhárítani. A joghatások fenntartása csupán az említett jogellenesség megszüntetéséhez szigorúan szükséges időtartamra terjedhet ki.

Lenaerts	Silva de Lapuerta	Bonichot
Prechal	Vilaras	Regan
von Danwitz	Toader	Lycourgos
Rosas	Ilešič	Malenovský
Safjan	Šváby	Fernlund

Kihirdetve Luxembourgban, a 2019. július 29-i nyilvános ülésen.

A. Calot Escobar
hivatalvezető

K. Lenaerts
elnök